

YOObU

Yoobun tireru ta sun gemgiin wahala sɔɔmɔ ye Gusunɔ u dera u wa. Wahala yera, win bibu kpuro ba gu, ma win dukia kpuro ya kam kua, ma bwisinu win tii wɔri.

Yoobun bɔrɔba ba na bu ka nɔn bera. Ben gere sɔɔ, ba sɔɔsiwa ma Yoobu u tora. Yen sɔna u wahala mɔ. Adama Yoobu kun gari yi wure. U bu sɔwa u nɛɛ, wi, u dɛere. U maa tɔn kɔsobu waamɔ ba kuuramɔ. N n mɛn na, n n toraru tɔna ta ra ka wahala nɛ.

Gusunɔ kun Yoobun bikia dabi ni wisa. U mam wure u Yoobun tii gaa dabinu bikiawa, kpa wi, Yoobu u ka gia ma wi, Gusunɔwa u dam kpuro mɔ. Wiya u maa gaaanu kpuro kpare.

Yeniban biru, Yoobun tii u wa ma u tore, ma u Gusunɔ suuru kana. Saa yera Gusunɔ u nɔn win yellun waaaru wesia. Win dukia ya maa wurama ma u maa bibu mara.

Tire ten kpunaa

1. Yoobu u wahala wa, wiru 1n di sere wiru 2:10.
2. Yoobun bɔrɔba ba nɔn beram da, wiru 2:11n di sere wiru 31:40.
3. Gari yi Elihu u Yoobu sɔwa, wiru 32n di sere wiru 37.
4. Gusunɔn wisibu, wiru 38n di sere wiru 41.
5. Gusunɔ u Yoobu domaru kua, wiru 42.

Setam u Yoobun laakari mɛera

¹ Durɔ goo waa Usiɔ, win yisira Yoobu. Durɔ wi, u sɔawa wi u ra Gusunɔ mɛm nɔwɛ. U sɔa gemgii, ma u Gusunɔ nasie. U ku ra kɔsa kã. ² Bii tɔn durɔbu

nəəba yiruwā u mara, tən kurəbu maa ita. ³ Sabe ni u maa mə, ni wee, yāanu nərəbun suba nəəba yiru (7.000), ka yooyoosu nərəbun suba ita (3.000), ka naa wuku nərəbu (1.000), ka keteku ninu nɛɛra wunəbu (500), ka səm kowo dabi dabinu. Durə wiya u dukia bo sɔɔ yari yerun bera mi gia.

⁴ Win bii tən durə be, ba ra n tɔɔ baka dim sokunaməwa, kpa bu ben sesubu ita ye soku bu na bu ka di bu nɔ. ⁵ Bā n tɔɔ bakaru di ba kpa mɛ, Yoobu u ra bu sokuwa kpa u bu sārasia, kpa u se buru buru yellu u yāku dɔɔ mwaararuginu ko ben baawuren sɔ. Domi u ra tii sɔwa u nɛɛ, sərəkudo nɛn bibu ba ko n Gusunə toraru garu kue ben gɔruə. Nge mɛya u ra ko saa kpuro.

⁶ Yera sɔɔ teeru Yinni Gusunən gɔradoba ba na ba yɔra win wuswaaɔ. Ma Setam tii u maa na u yɔra ben suunu sɔɔ. ⁷ Ma Yinni Gusunə u nùn bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nùn wisa u nɛɛ, na tem bɔsu bɔsu na ka sikerenɛwa, yera na den gɔsirama na wee.

⁸ Ma Yinni Gusunə u maa Setam bikia u nɛɛ, a nɛn səm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nùn weenɛ handunia sɔɔ. Durə wi, u ra man mɛm nəwɛ, kpa u n sīimə gem sɔɔ. Mɛya u ku ra kɔsa kã. U maa man nasie.

⁹ Ma Setam u Gusunə wisa u nɛɛ, a tamaa kama Yoobu wi, u ka nùn nasie? ¹⁰ N n wuna a nùn kɔsu wi ka win yɛnugibu ka sere win ye u mə ro? Ma a win sɔma kpuro domaru kua. A dera win yaa sabenu nu tɛrie tem mɛ sɔɔ. ¹¹ Tɛ, a win ye u mə nɔmu dokeo a wa. Na yɛ kam kam ma u koo nun bɔrusi wunɛn tiin wuswaaɔ.

¹² Ma Yinni Gusunɔ u Setam wisa u nɛɛ, ye Yoobu u mɔ kpuro, na nun ye nɔmu bɛria. Adama a ku win tii baba.

Yen biru Setam u doona Yinni Gusunɔn wuswaan di.

Yoobun bibu ka win dukia

kpuro ya kam kua

¹³ Sɔɔ teeru Yoobun bii be kpuro ba mɛnnɛ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnwɛron yɛnuɔ. ¹⁴ Yera Yoobun sɔm kowo goo u na win mi, u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee sanam mɛ sa ka nɛɛ yi wukumɔ, ma ketekunu nu yakasu dimɔ, ¹⁵ Sabegibu ba na ba wunɛn yaa sabe ni wɛri, ba mwɛɛra. Ma ba wunɛn sɔm kowobu go go ka takobi. Nɛ turowa na kpɔa na bu kisirari. Yen sɔna na na n nun sɔ.

¹⁶ Durɔ wi, u ka gari yi gere u kpe, win sɔm kowobun turo maa na u nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee guru gbɔa ya wunɛn yɔanu wɛri, ka wunɛn sɔm kowobu ma ya bu di. Nɛ turowa na yara min di. Yen sɔna na na n nun ye sɔ.

¹⁷ Saa ye sɔɔ, win tii u gari gerumɔ u n̄ kpa, win sɔm kowo goo maa ka tunuma. U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wee Kaladeban wuuru ita gaa ya na ya wunɛn yooyoosu wɛri ya mwɛɛra. Ma ba wunɛn sɔm kowobu mwɛɛra ba go ka takobi. Nɛ turowa na bu kisirari. Yera na na n nun ye sɔ.

¹⁸ Saa yɛ sɔɔ wini maa gari gerumɔ u n̄ kpa, kpao maa ka tunuma. U nɔn sɔɔwa u nɛɛ, wunɛn biba sɔ ba dimɔ ba nɔrumɔ ben tɔnwɛron dirɔ, ¹⁹ yera woo damguu gaga na saa gɔburun bera giɔn di. Ma ga dii ten goonu nɛ swee, ma dii te, ta be kpuro wɛri ta go. Wee nɛ turowa na yara min di. Yera na na n nun ye sɔ.

²⁰ Ye Yoobu u yeniba kpuro nua, yera u seewa u win yaberu nɛnua u karana, ma u tii wii pɔɔru woka nuku sankiranun sɔ. Ma u yiira u siriru tem girari u nɛɛ,

²¹ wee na yarawa tereru nɛn mɛron nukurun di.

Terera ba koo maa man sike.

Yinni Gusunɔwa u raa man ye kpuro wɛ,

wiya u maa ye kpuro sua.

Yen sɔ, kon nɔn siara.

²² Ka yen de kpuro Yoobu kun Gusunɔ kɔsa gaa mani. U n̄ maa nɔn torari.

Setam

u maa Yoobun laakari mɛɛra

2

¹ Sɔɔ teeru, Yinni Gusunɔn gɔradoba ba kɔam na ba yɔra win wuswaaɔ. Ma Setam tii u maa na u yɔra ben suunu sɔɔ. ² Yinni Gusunɔ u Setam bikia u nɛɛ, man diya a wee.

Ma u nɔn wisa u nɛɛ, na tem bɔsu bɔsu na ka sikerenawa. Yera na den gɔsirama na wee.

³ Yinni Gusunɔ u maa Setam bikia u nɛɛ, a nɛn sɔm kowo Yoobu wa mi? Goo sari wi u ka nɔn weenɛ handunia sɔɔ. U ra man mɛm nɔɔwɛ. U sɔimɔ gem sɔɔ. U ku ra kɔsa kã. U maa man nasie. Yera a swaa kasu n ka nɔn kɔsa kua u kun man gãanu kue?

⁴ Ma Setam u wisa u nɛɛ, a n̄ yɛ ye tɔnu u mɔ kpuro, yera u koo wɛ u ka win wãaru yakia? ⁵ À n sikin na, a nɔn nɔma dokeo a wa. Na yɛ kam kam ma u koo nun bɔrusi wunɛn tiin wuswaaɔ.

⁶ Ma Yinni Gusunɔ u Setam sɔɔwa u nɛɛ, wee na nun nɔn nɔmu beria, adama a ku nɔn go.

⁷ Ma Setam u doona Yinni Gusunən min di. Yen biru u da u Yoobu bwisi kōsunu wisi saa win wirun di sere win naaso. ⁸ Ma Yoobu u da u sina torom sōo u siru kēka sua u ka gōramo.

⁹ Yera win kurō u nūn sōowa u nee, sere ka tē, Gusunō wiya a ka yōra me? A nūn wənwə kpa a gbi.

¹⁰ Adama Yoobu u kurō wi wisa u nee, a gari mōwa nge gari bōkō. A tamaa sà n gea waamo Gusunən min di, sa n maa kōsa wasi win min di?

Ka yen de kpuro, Yoobu kun Gusunō gari kam gerusi.

Yoobun bərɔba

ba nūn beram da

¹¹ Yoobun bərɔba ita yeni, Elifasi Temagii, ka Bilida Suagii, ka Sofaa Naamagii ba wahala ye kpuro nua ye ya Yoobu deema, ma ben baawure u seema saa win tem di. Ba wesiana bu ka na Yoobun mi, kpa bu nūn nukuru yemiasia. ¹² Ye ba wee ba nūn wa sarun di, yera ba n nūn tuba. Adama ye ba nūn turuku kua ba nūn tuba ma be kpuro ba wuri nōo kpēe. Yera ba ben yabenu nenua ba gēeka, ma ba tii tua wisi wirō nuku sankiranun sō. ¹³ Ma ba sina ka wi tem mi, sōo sōo nōoba yiru ka wōkuru nōoba yiru. Goo kun nūn gāanu sōowa. Domi ba wa ma win nōni swāa te, ta kpā.

YOObU KA WIN BƆRƆBA ITA

Yoobu u weeweenu mō

3

¹ Yeniban biru, Yoobu u den nōo wukia ma u gari gerua u tōo te ba nūn mara bōrusi. ² U nee,

³ bōrurara tōo tē sōo ba man mara. Bōrurara wōku tē sōo ba nen gura sua.

⁴ Yen t̃ɔ te, tu ko yam w̃kuru mam mam.

Gusunɔ u ku maa ten gari ko w̃llu mi.

U ku de yam bururam mu maa koorɔ te s̃ɔ.

⁵ G̃aribun w̃aa yerun yam w̃ku bakarɔ tu tu
wukiri,

kpa guru wiru ta n tu wukiri.

Yen d̃oma te, suru ka s̃ɔ bu mwaana kpa b̃erum mu
n w̃aa tem s̃ɔ.

⁶ Gusunɔ u de w̃ku te, tu t̃ira n banda.

U ku maa tu garisi w̃ɔn t̃nu s̃ɔ.

U ku maa tu garisi surun s̃ɔ s̃ɔ.

⁷ U de t̃ɔ te, ta n s̃aa t̃ɔ baruka sarirugiru,

kpa goo u ku raa nuku dobu ko te s̃ɔ.

⁸ S̃arobu bu t̃ɔ te b̃rusio.

Be ba waa bakan dweebu ỹe bu tu b̃rusio.

⁹ Kperi yi yi koo yari t̃ɔ ten yoka yi ku balli.

T̃a n yam bururam ỹiyɔ, tu mu bia.

Tu ku maa buruku s̃ɔ wa.

¹⁰ Domi ta ñ nen m̃eron nukuru yinasie.

Ta derawa ba man mara n ka wahala yeni wa.

¹¹ Mban s̃na na ñ gu nen m̃eron nukurɔ.

Mban s̃na na ñ gu sanam m̃e ba man marumɔ.

¹² Mban s̃na nen m̃ero u man mara u taaru sw̃i.

Mban s̃na u man ñari u bom k̃a.

¹³ Ña n daa gu d̃oma te, na ko n daa kp̃iwa,

kpa na n d̃o na n w̃ere,

¹⁴ nge sinambu ka ben bwisi k̃ɛɔ be ba tii sina
kpaanu bania tem m̃e s̃ɔ ma nu kua bansu.

¹⁵ M̃eya na ko n w̃ere nge sina bii be ba ben dia wura
ka sii geesu yibia,

ma ba gu.

¹⁶ N kun m̃e, na n w̃ere nge bii w̃in nukuru ba yara,

ñ kun mε, nge bii wi ba mara ma u yande gu u ñ sɔɔ
wa.

17 Na ko ñ wāa gəriɔ mi tɔn kɔsobun tii ba wēre,
ka sere mi be ba wasira ba ñ maa dam mɔ ba wāa
ba wēre.

18 Miya piriɔmba ba wēre,

ba ñ maa be ba bu dam dɔremɔn nɔɔ nɔɔmɔ.

19 Damgibu ka bwεεbwεεbu ba wāa mi sannu.

Yobu bà n da mi, ba ra yakiarewa saa ben yinnin
min di.

20 Mban sɔna Yinni Gusunɔ u ra de tɔnu wi u wahala
mɔ u yam sāreru wa.

Mban sɔna u ra de wi u nuki sankire u n wāa.

21 Domi tɔn ben bwesera ba gɔɔ kī, adama ba ñ nùn
wasi.

Ba gɔɔ win binε mɔ n kere dukia.

22 Ba ku ra n nuku dobu mɔ sere bà n ben siki wɔru
wa.

23 Adama na sāawa wi u kun yε mi u dɔɔ,

ma Yinni Gusunɔ u nen swaa kenusi u ka sikerena.

24 Weeweenun saabu, na ku ra di.

Nen wuri kun nɔru mɔ nge nim mε mu kokumɔ.

25 Yèn berum na mɔ, yera ya ra man deeme.

Ye na maa nasie, yera ya ra man wəri.

26 Wee, na ñ wāa sεε, na ñ maa wēre.

Na ñ bəri yendu mɔ, ma na ra n burisine.

Elifasin gari

4

1 Yeniban biru, Elifasi Temagii u Yoobu sɔwa u
nεε,

2 sà n gari gerua yi koo nun du?

Wara u koo sere gari yini nɔ u n maari.

3 Wee tɔn dabina a keu sɔɔsi,

ma a nuku sankirobu dam kā.

⁴ Wunɛn gari yi be ba raa kpanamɔ dam kā.

Ma a be ba gɔma dwiiya tāsisia.

⁵ Wee tɛ gari yi nun deema, ma a kpanamɔ.

Wee wahala ya nun girari, ma a burisinɛ.

⁶ N n̄ Gusunɔ s̄āara ta s̄āa wunɛn dam?

N n̄ wunɛn ȳiyɔbu bu ra n wāawa Gusunɔ win mi
yèn s̄ā a n̄n̄ m̄em̄ n̄ɔwammɛ?

⁷ N n̄ m̄en̄ na, a bwisikuo wunɛn wāaru s̄ɔɔ,

à n̄ n̄ɔre ba taare sarirugii goo go,

n̄ kun m̄ɛ ba gemgibu mwɛɛra ba kpeerasia.

⁸ Nɛ, na gabu waare, k̄ɔsan s̄ambura ba ra n m̄ɔ,

kpa ba n weesu sw̄i.

Mɛya ba ra maa ye kpuron are wa.

⁹ Ba ra n Gusunɔn m̄aru seeye

kpa yu ka bu kam koosia nge woo b̄ak̄ɔ.

¹⁰ Kpa ben kukiri bi ba ra ko nge gbee sunɔ bu n̄ru
ko.

Gusunɔ u ra ben n̄su b̄ɔkuwa.

¹¹ Ba ko n s̄āawa nge gbee sunɔ m̄ero ge ga yaa bia
gu di,

ma ga gu, gen binu yarina.

¹² Gari gɛɛ man naawa asiri s̄ɔɔ w̄ɔkuru,

ma n̄en swasu su yi nua f̄ɛɛ f̄ɛɛ,

¹³ w̄ɔku suunu s̄ɔɔ, saa ye ta nanum kua ta kpa,

ma t̄amba kp̄i kpata kpata ba dosim̄ɔ.

¹⁴ Saa yera na nanda,

ma n̄en wasi kpuro diira.

¹⁵ Ma ḡāanu man sweema nge woo,

ma n̄en wasi kiri seewa.

¹⁶ Na goo wa wi na n̄ tuba.

Ma na n̄ɔ gagu nua ga gerum̄ɔ t̄ɛru t̄ɛru ga m̄ɔ,

- 17 tǎnu u koo kpĩ u n dɛɛre Gusunǎn wuswaaɔ?
 U koo kpĩ u n dɛɛre wi u nǔn taka kuan nǎni sǎɔ?
- 18 Gusunǎ u nǎ mam win sǎm kowobu gǎradoba
 naanɛ kue,
 ma u toranu waamǎ be sǎɔ.
- 19 Kaa sere gere tǎn be ba mǎma ka tem,
 be ba koo kpĩ bu sunku nge kǎkǎbu?
- 20 Tǎnu koo kpĩ u n wǎa bururu,
 nǎ n kua yoka kpa a deema u gu,
 kpa goo kun mam gara nge u gu.
- 21 Win wǎaru ta kasira.
 U nǎ bwisi kpuro wa u ka gu.

5

- 1 Yoobu, a kuuki koowo, goo ù n koo re nun wisi.
 Nge Gusunǎn gǎrado wara kaa soku kpa u na u nun
 wurari.
- 2 Gari bǎkǎ u ra gbiwa win mǎrun sǎ.
 Bwisi sarirugii u ra gbiwa win nisinun sǎ.
- 3 Na gari bǎkǎ wa u kuura.
 Ma na wa win wǎa yera wǎriki.
- 4 Ma win biba faaban swaa deri.
 Goo sari wi u koo bu wǎra siri yerǎ.
- 5 Tǎn tukoba koo win dǎa ni u gǎ kata ko bu gura,
 baa ka ni u kara koosi ka sǎki.
 Kpa be ba win dukian binɛ mǎ bu ye sua bu ka
 doona.
- 6 Wahala ku ra yari saa tuan di.
 Mɛya nǎni swǎara ku ra maa kpi saa tem di.
- 7 Adama wi ba mara kpuro u koo wahala kowa,
 nge mɛ bǎ n dǎɔ wure, dǎɔ buri yi ra yǎ.

8 Adama ne Elifasi, ñ n nen sɔn na, Gusunɔwa kon somiru kana.

Kpa n nùn nen wahala kpuro sɔ.

9 U ra gãa bakanu kowa ni tɔnu kun kpɛ u gia.

U ra maamaaki dabinu ko.

10 U ra de gura yu ne tem sɔɔ,

kpa gbea yu nim wa.

11 U ra be ba tii kawe walle sue,

kpa u be ba nuki sankire yara ben nuku sankirarun di.

12 U ra be ba bwisi kɔsi mɔn himba kam koosie,

kpa bu ku maa kpɛ bu ye yibia.

13 U ra dewa bwisigibun tiin bwisi yi bu yina mwa,

kpa ben wesianɔ gu ko kam.

14 Ben mi, sɔɔ sɔɔ gbãara ya ra n bu sãawɛwa yam wɔkuru,

kpa ba n babi.

15 Adama Gusunɔ u ra dam sarirugii ganɛ ben tabu yãnun di,

kpa u nùn wɔra ben nɔman di.

16 Nge meya u ra dam sarirugii wi yiyɔbu wɛ,

kpa u durumgiin nɔɔ kɔre.

17 Domarugiiwa wi Gusunɔ Dam kpurogii u seeyasiamɔ.

Yen sɔ, Yoobu, a ku yina ù n nun seeyasiamɔ.

18 Domi wiya u ra tɔnu mɛɛra ko, kpa u yɛron bosu nɔɔri.

Wiya u ra tɔnu kɔsuku, kpa u nùn bekia.

19 Nɔn dabinu u koo nun yara nuku sankirarun di,

kpa kɔsa gaa yu ku maa nun deema.

20 Gɔɔru tà n dua tem sɔɔ, u koo nun gɔɔ gbarari,

kpa u nun faaba ko tabu sɔɔ.

21 U koo nun b̄ri gbara.

Sanam m̄e yiber̄eba ba koo tem kam koosia, u koo nun w̄ra.

22 Kpa a n ȳem̄o ḡorun saa s̄o, ka sanam m̄e ba tem kam koosiam̄o.

A ñ kaa n maa yaa ḡba gaan berum m̄o.

23 A ñ maa as̄o wasi wunen gber̄o.

Domi ba ñ tu kpenu surem̄o.

Ȳe ḡbi kun maa dūo mi.

24 Kaa n b̄ri ȳendu m̄wa wunen ȳenūo.

Kpa wunen sabenun ḡo ga n yiba baadomma.

25 M̄ya maa wunen bibun bweseru ta koo kp̄ea

kpa tu k̄wara nge yaka bii.

26 T̄k̄ru s̄o kaa ḡbi

nge m̄e ba ra dobi ḡe yen saa ȳa n tura.

27 Ḡa niniwa sa gia bes̄en w̄aru s̄o.

Nu maa s̄awa gem.

Yen s̄o, a nu bwisikuo, kpa a nu mwa wunen tiin s̄o.

Yoobu u Elifasi wisa

6

1 Yoobu u Elifasi wisa u n̄e,

2 b̄a n nen n̄ni sw̄aru
ka nen wahala kpuro kilo s̄andi,

3 ya ko n nim w̄kun yani s̄eri bunum kere.

Yen s̄na na gari m̄o nge wīro.

4 Domi Dam kpurogii u man yabura ka s̄enu.

Ma nin d̄e nen wasi duuri.

Ma u man ḡa nanumginu kpare nge tabu kowo.

5 Ket̄ku gbeeku ga ra sw̄i

ḡa n yaka bekusu wa ga dim̄o?

Kete ya ra sw̄i ȳa n yakasu wa ya dim̄o?

6 Ba koo kpī bu dīanu di ni nu maari sōo sōo nu ñ
b̄oru m̄o?

Goo s̄ēerun kpikum mu ra n do?

7 Na ku ra dīa nin bweseru k̄a.

Nge meya na wahala ye na m̄ò mini tusa.

8 Gusun̄o u n̄en kanaru m̄o,
kpa u man kua ye n̄en ḡōru ga k̄i.

9 U den win n̄omu dem̄io u man mwa,
u munku u dakura.

10 Saa ye s̄ōra kon nuku dobu ko n̄en wahala baka
yeni s̄o.

Kpa n̄en nukuru tu yemia.

Na ȳe ma Yinni Gusun̄o u d̄ere,
na ñ maa win wooda gaa yin̄e.

11 Mba ko na n maa ȳiȳo sanam me na ñ dam m̄o.

Mba na maa mara, domi na ȳe ma na guwa mi k̄o.

12 Na dam m̄owa nge kperu?

N̄en wasi yi s̄āwa nge sii gandu?

13 Aawo, na s̄āwa dam sarirugii.

Goo maa sari wi u koo man faaba ko.

14 N ween̄ewa wi u n̄oni s̄ōre u durom wa win
b̄or̄on mi,

baa u kun Dam kpurogii nasie.

15 Adama wee, b̄e n̄en b̄or̄aba i man nuki sank̄a nge
daa te ta nim gbera.

16 Puraan saa, kpa ta n nim yibum̄o baaman di me
mu d̄ere.

17 Yam susurun saa, kpa s̄o u tu gberasia.

18-20 Nim n̄oru ḡa n tenkuba m̄ò,

be ba wee saa Tema ka Saban di, yera ba ra gere mi.

Domi ba tu naan̄e s̄ā.

Adama b̄a n tura mi, ben ḡoma ra dwiiyewa,

kpa bu yaayaare ko bu kɔ̄ra, bu gbi gɔ̄burɔ.

²¹ I s̄awa nge daa te.

I n̄en weeweenu n̄omɔ, ma i b̄erum soore.

²² Na b̄eε bikiare n n̄eε, i man k̄eru k̄εma b̄eεn arumanin di,

²³ n wa n ka yari yib̄eɛn n̄omun di?

N kun m̄e i ka man yakia t̄an k̄so goon n̄oman di?

²⁴ I man s̄as̄io mi na tora, kpa n mari.

²⁵ T̄onu u koo gem wura.

Adama ye i man gerusimɔ mi, mana yen asansi w̄aa.

²⁶ I k̄iwa i n̄en gari ḡoburu wa, i yi m̄eeri kam,

kpa i man taare w̄ε, n̄e wi na ñ maa ḡaanu ȳiyɔ?

²⁷ B̄eε, i ko kp̄i i gobeku t̄ete toosi,

kpa i mam b̄eεn b̄orɔ d̄ora.

²⁸ T̄ε, na b̄eε kanamɔ, i man m̄eεrima.

Kon b̄eε weesu kuawa batuma s̄ɔ?

²⁹ I suuru koowo, i de i kun s̄aa murafitiba fa!

I de i n̄en d̄eεraru wa.

³⁰ Gari k̄si yi ra n w̄aa n̄en n̄owɔ?

I tamaa na ku ra gea ka k̄sa wunan̄e?

Yoobu u Gusunɔ weeweenu koosimɔ

7

¹ Handunia yeni s̄ɔ, t̄onun w̄ara s̄ewa nge tabu kowo,

ñ kun m̄e nge wi u s̄am s̄εs̄oginu m̄ɔ,

² ñ kun m̄e nge yoo wi u w̄aa s̄ɔ s̄ɔ u saaru kasu u w̄εra,

ñ kun m̄e nge s̄am kowo wi u mara bu n̄un k̄sia.

³ Nge m̄eya n̄en tii na s̄aa.

Suru dabinu na w̄aa n̄ni sw̄aru s̄ɔ.

W̄oku dabina na ra n w̄aa wahala s̄ɔ.

⁴ N̄a n kpuna na ra tii bikiewa n n̄eε, domma kon se.

Domma w̄okura koo kpe.

Domi na wasira na n ka sunamə sere yam mu ka s̄ara.

⁵ Wee n̄en wasi k̄osimə, yi kəkənu m̄ə,
ma yin kokosu wəbiriramə.

M̄eya n̄en ḡona ya booboosu m̄ə si su numu.

⁶ N̄en w̄ēsiaru ta weson kəkər̄oru s̄āabu kere.
Na n̄ ȳīȳobu m̄ə, Yinni Gusunə.

⁷ A yaayo ma n̄en w̄āara s̄āawa w̄ēsia teeru.

N̄en n̄oni kun m̄aa durom wasi.

⁸ Wun̄e wi a man m̄eera, a n̄ m̄aa man wasi.

À n̄ man kasu, na n̄ ko na n̄ m̄aa w̄āa mi.

⁹ Nge m̄e kakoru ta ra yarin̄e tu doona,
nge m̄eya t̄onu ù n̄ gu, u n̄ m̄aa seemə ḡoribun w̄āa
yerun di.

¹⁰ U n̄ m̄aa wee u sina win ȳenuə.

Ba koo n̄un duariwa mam mam.

¹¹ Na n̄ kp̄ē n̄ n̄ə mari, domi na nuki sankire.

Kon nun weeweenu koosi, domi na n̄oni s̄ōre.

¹² Yinni Gusunə, a t̄amaa na s̄āawa nge nim w̄əkun
nim,

n̄ kun m̄e gen yaa ḡoba gaa, a ka man ganua m̄e beri
berika?

¹³ Nà n̄ kpuna na n̄e, kon b̄ari ȳendu wa,

kp̄a n̄ n̄en weeweenu mari,

¹⁴ saa yera a ra man nandasie

ka dosu k̄ōsusu, n̄ kun m̄e ka k̄āsinu.

¹⁵ A yande man soora dokeo n̄ gbi,

ye ko na n̄ ka kuku nini s̄əwa.

¹⁶ W̄āara den man tusa m̄e.

Na n̄ m̄aa k̄i na n̄ w̄āa sere ka baadommaə.

N̄en w̄āara kun s̄āa ḡāanu, a man derio s̄ē.

¹⁷ Yinni Gusunə, wara ra n̄ t̄onu,

a n ka sere wiŋ bwisikunu m̀.

Mban s̀na a ǹn garisi g̀anu,

¹⁸ ma a ǹn ǹni girari bururu baatere,

ma a ǹn w̄erim̄ saa baayere.

¹⁹ Sere domma kaa man deri s̄e.

Sere domma kaa de n w̄esia.

²⁰ Toraru mba na tora.

A man s̄ow̄ wunε wi a ra n t̄ambun sanu sanusu
mεεra.

Mban s̀na a man s̄eyasiam̄ mε.

Mban s̀na na kua wunen s̄omunu.

²¹ Mban s̀na a n̄ n̄n durum wunε.

Mban s̀na a n̄ n̄n toraru duari.

T̄e, wee kon kpuna n gbi.

Kaa man kasu, kpa a kun man wa.

Gusun̄ u koo toro ǹn win torarun are w̄e

8

¹ Bilida Suagii u gari gerua u nεε,

² sere saa yer̄a kaa gari saari nini mari.

Wunen gari yi, yi dam m̄ nge woo b̄k̄.

³ A tamaa Gusun̄ Dam kpurogii u ra gem ḡsie
weesu?

⁴ A n ȳe ma wunen bibu ba Gusun̄ torariwa,
yen s̀na u bu ten are w̄e.

⁵ Adama wunε, à n Gusun̄ Dam kpurogii kasu,
ma a win durom bikia,

⁶ ma u n̄ taare gaa wa wunε s̄o,

saa yera u koo nun n̄ari,

kpa u nun nuku dobu wesia nge mε wunen gem mu
nε.

⁷ Kpa wunen t̄en w̄aru tu w̄era
tu yellugiru kera.

⁸ T̄e, a bikio be ba sun gbiiyen mi,

kpa a laakari ko a wa wahala ye ben sikadoba ba kua.

⁹ Βεεε, sa s̄awa be ba mara gin tee te, sa n̄ ḡaanu yē. Βεεεn w̄āaru ta s̄awa nge saaru handunia yeni s̄o.

¹⁰ Adama a de bu nun keu ko.

Kpa a swaa daki ye ba koo nun s̄.

¹¹ Gb̄i yi koo kpi mi daara kun w̄āa?

Naa yari yi koo kpi mi nim sari?

¹² Ȳi n nim bia, baa b̄a kun yi bure

yi ra gberewa fuuku n kere yaka si su tie.

¹³ Nge m̄eya be ba Gusun̄o duari ba koo ko,

kpa t̄on k̄sobun ȳiȳo bu bu kam ko.

¹⁴ Ben ȳiȳo bu bu koo n̄aru ko,

kpa ȳe s̄o ba t̄asa yu ko nge naran w̄ē.

¹⁵ B̄a n ben dirun gana n̄enua, ya koo diiriwa.

B̄a n ye t̄asa, kpa yu w̄ari.

¹⁶ Ba ko n s̄awa nge d̄āa beku te ta ȳō s̄ō s̄o,

ma ten k̄asi t̄eria mi ba tu duura.

¹⁷ Ta ra ten gb̄ini gire kpenun s̄ow̄o,

kpa gb̄ini yi, yi b̄osu yi wa ye n w̄āa mi.

¹⁸ B̄a n tu wuka min di,

kpa yam mi, mu tu siki mu n̄ē, mu n̄ daa tu ȳ.

¹⁹ Kpa garu tu kpi ten ayer̄o.

Nge m̄eya t̄on k̄sobun nuku dobu bu ko n s̄ā.

²⁰ Gusun̄o u ku ra gemgii biru kisi.

M̄eya u ku ra maa t̄on k̄so somi.

²¹ U koo de a ȳēri,

kpa a nuku dobu kuuki ko.

²² Wunen yiber̄eba ba koo sekuru wa,

kpa t̄on k̄sobun ȳenu gu gbi.

Yoobu u Bilida wisa u n̄ē, Gusun̄o u n̄un dam kere

9

- ¹ Yoobu u gari sua u nεε,
² na yē mε.
 Aməna tənu u ko n dεεre Gusunən wuswaaə.
³ Gusunə ù n tənu gari konu nərəbu (1.000) bikia,
 u n̄ wasi u wisi baa tia.
⁴ Wiya u bwisi ka dam kpuro mə.
 Wara u koo n̄n seesi kpa yēron wāaru tu dakaa da.
⁵ U ra guunu yiiye subaru səə,
 kpa u nu suriri ka məru.
⁶ U ra de tem mu yīri sere mən səəwə,
 kpa mən gbereba bu wəruku.
⁷ U ra səə wooda wē u ku yari,
 kpa u win yīreru doke kperi səə.
⁸ Wi turowa u wəllu tərīa.
 Ma u sīimə nim kurenun wəllə.
⁹ Wiya u kperi bwese bweseka taka kua, ka kperi
 swaanu,
 ka kperi yi yi wāa səə yēsən nəm dwaru gia.
¹⁰ U ra səm bakanu ko ni ba n̄ kpē bu tubu.
 U ra səm maamaakiginu ko dabi dabinu.
¹¹ Baa ù n doonə nən bəkun di, na n̄ n̄n wasi.
 U n maa sarə, na n̄ tubu.
¹² Ye u nenua, wara u koo n̄n ye wərari.
 Wara u koo kpī u n̄n sō u nεε, mba a m̄ mε.
¹³ Gusunə ù n win məru seewa u ku ra ye yōrasie.
 Win naasun teməwa u ra yaa gəba ye ba m̄
 Rahabun dam taare.
¹⁴ Nε maa ni, aməna kon n̄n wisi.
 Gari yirə kon gere win wuswaaə.
¹⁵ Baa nà n gem mə, na n̄ kpē n̄ n̄n gāanu wisi, wi,
 wi u sāa nən siri kowo.
 Suuruwa kon n̄n kana ka bεεε.

- 16 Baa nà n nùn kana ma u man wisa,
ka me, na ñ naane m̀ n nee, u nen nɔɔ nua.
- 17 Domi u man wəri nge woo guna.
Ma u man meera dabinu kua kam, na ñ gāanu kue.
- 18 U ku ra de n wēsia,
ma u dera nen wāara sosia.
- 19 N n dam garin na, wiya u dam kpuro mɔ.
N n maa siribun garin na, wara u koo kpī u nùn
siribu soku.
- 20 Baa nà n gem mɔ, ka me, nen gere ya koo man
taare wē.
Baa nà kun taare mɔ, u koo man sɔasi ma na sāa
durumgii.
- 21 Baa me na ñ taare gaa mɔ,
nen wāara kun man neni,
na tu tusa.
- 22 Kon kpī n gere n nee, gāanu kpuro nu sāawa tia
Gusunɔn mi.
Domi u ra tɔn kōso ka taare sarirugii kpeerasie.
- 23 Bararu garu tà n taare sarirugii wəri subaru sɔɔ,
ta gɔ,
Yinni Gusunɔ u ra n nùn yēemɔwa nɔni swāa te u
wan sɔ.
- 24 Tem mù n wəri tɔn kōson nɔmuɔ,
Yinni Gusunɔ u ra men kparobu wɔkoru kpēewa.
Ma n kun wi, wara u koo ye ko.
- 25 Wee, na ñ doo nɔru wa,
ma sere nen wāarun tōra doonɔ fuuku nge wi u
duka m̀.
- 26 Ta saramɔ nge goo nimkuu si ba kua ka gbī,
ñ kun me nge gunɔ bakeru te ta saram wee tu yaa
so.
- 27 Nà n nee, kon nen weeweenu deri n nen wuswaa
deerasia,

kpa na n nuku dobu mɔ,
²⁸ na ra nandewa nen wahala yeni kpuron sɔ.
 Domi na yɛ ma Yinni Gusunɔ kun man gem wɛɛmɔ.
²⁹ Baa n̄ n mɛren na, na s̄awa taarɛgii win mi.
 Mban s̄na ko na n maa n̄n s̄ɔsimɔ ma na dɛere.
³⁰ Baa n̄ n wobura ka guru kpenun nim,
 kpa n nia ka werem,
³¹ ka mɛ, u koo man surewa pɔtɔko sɔɔ,
 kpa nen ȳanun nuburu tu man bwɛra ȳɔ.
³² Wee Gusunɔ kun s̄a tɔnu nge nɛ,
 n sere n̄n s̄ n nɛɛ,
 su da siri yerɔ bu sun siria.
³³ Goo ù n daa w̄a wi u koo du bɛsɛn suunu sɔɔ
 u sun yakiana,
³⁴ Gusunɔ u koo raa win bokuru yi te u ka man
 soomɔ,
 kpa u de n̄ni sw̄a te na waamɔ mi, tu kpe.
³⁵ Saa ye sɔɔ, na n̄ maa bɛrum m̄ n ka n̄n gari ko.
 Adama n n̄ s̄a mɛ.

*Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ u n̄n mara u ka n̄n kam
koosia*

10

¹ W̄ara man tusa.
 Na n̄ nen weeweenu ȳrasiamɔ.
 Kon gerewa wahala ye na m̄.
² Kpa n Gusunɔ s̄ n nɛɛ, a ku man taarɛ wɛ.
 A de n gia yèn s̄ a man n̄ni sw̄aru kpɛɛ.
³ Yinni Gusunɔ, n nun wɛre a ka man k̄sa kua,
 nɛ wi na s̄a wunen n̄man taka koorɔ,
 kpa a sere de gari yi t̄n k̄soba b̄kua yi koorɔ?
⁴ T̄nun n̄niya a mɔ?
 A ra yam wawa nge t̄nu?
⁵ Wunen w̄arun t̄nu nu ko n s̄awa nge t̄nuginu?

Wunen wāarun wōsu, su nōru mōwa nge tōnugisu?

⁶ Mban sōna a kasu a ka nen kōsa gia.

Mban sōna a hania mō a ka nen toraru wa.

⁷ A yē ma na n sāa tōn kōso.

Goo kun maa kpē u man wōra wunen nōman di.

⁸ Wunen nōma ya man mōma ya taka kua mam mam.

Yera kaa man kpeerasia?

⁹ A yaayo ma wuna a man mōma nge mē ba ra gāanu mōm ka sōndu.

Yera a kī a man kpeerasia, n gōsia tua?

¹⁰ Wuna a man mōma nen mēron nukurō nge mē bom mu ra sinum ko gbēeru sōo mu gōsia gasaru.

¹¹ Wuna a nen wasin kukunu ka yin sīinu kua, ma a nu yaa baasi ka gōna wukiri.

¹² A man wāaru wē wunen durom sō.

Ma a tu nēnusi a kōsu.

¹³ Adama ye a raa man beruammē wunen gōruō, na ye gia.

¹⁴ Nà n tora, a ra n man mēera, a ku ra man yen suuru kue.

¹⁵ Nà n sāan na tōn kōso, na kua bōruro.

Nà n maa dēeren na, na n maa wiru seeyamō, domi sekura man mō,

ma na nōni swāaru nōoramō.

¹⁶ Nà n wiru seeya, a ra man naa gire nge gbee sunō, kpa a man so a sura ka wunen sōm maamaakigia.

¹⁷ A maa man nōni swāaru suremō a sōnnamō, ma a wunen mōru sosimō.

A dera yiberēba ba na ba man tabu wōri.

¹⁸ Mban sōna a man yara nen mēron nukurun di.

N daa buram bo n gbi mi, kpa goo u kun man wa.

¹⁹ Kpa na n sāa nge wi u kun daa wāa,

domi na kon daa duawa siki wɔruo
sanam mɛ na yara nen meron nukurun di.

²⁰ Wãa te ta man tie, ta ñ maa kpã.

Yen sɔ, a man derio
n nuku dobu ko saa fiiko ye sɔɔ,

²¹ n sere da gɔriɔ mi yam wɔku bakara wãa,
mi nà n da, na ñ maa wee.

²² Tem mi, yam wɔku bakara ta wãa ka maa
burisinaa.

Yam bururam mɛ mu wãa mi,
mu sãawa yam wɔku bakaru.

Sofaa u Yoobu wisa u nɛɛ, u wurama Gusunɔn mi

11

¹ Sofaa Naamagii u Yoobu wisa u nɛɛ,

² a tamaa wunen gari dabi nini kpuro nu ñ koo
wisibu wa?

A tamaa tɔnu u ko n sãa gemgii win gari yɛrun sɔ?

³ Wunen gari saari nini nu koo de tamba kun nun
gãanu wisa?

Kaa yaako gari gere goo u kun nun taare wɛ?

⁴ A gerua a nɛɛ, ye a gerua kpuro ya ra n sãawa gem,
a maa dɛɛre Gusunɔn wuswaaɔ.

⁵ Na ra n kīwa Gusunɔ u nɔɔ wukia,
kpa u nun wisi.

⁶ U nun win bwisi beken asiri sɔɔsi,
kpa a gia ma u ku ra nun sɛɛyasie nge mèn nɔɔ
wunen toranu nɛ.

⁷ A tamaa kaa kpĩ a Gusunɔn bwisikunu tubu?

A tamaa kaa kpĩ a wi, Dam kpurogii gia mam mam?

⁸ Win yɛru ta wɔllu gunum kere.

N n mɛn na, mba kaa ko.

Ta maa gɔribun wãa yeru dukum kere.

N n mɛn na, mba kaa tubu mi.

⁹ Ta tem kpãaru kere,
ta maa nim wõku yasum kere.

¹⁰ Gusunɔ̀ ù n sarɔ̀,
ma u tɔn kãso mwa u ka da siri yerɔ̀,
wara u koo nùn ye yinari.

¹¹ Domi u tɔnu kam yě.

U ra maa tɔn kãsobu tubu mii mii.

¹² Adama tɔnu u ra bwisikuwa nge gari bɔkɔ̀,
domi ba nùn marawa nge keteku gbeekun buu.

¹³ Yen sɔ̀, wunɛ, a wunɛn gõru wesio Yinni Gusunɔ̀n
mi gia.

Kpa a nɔma yiya a nùn kana.

¹⁴ A kãsa derio,
kpa ya kun maa wãa wunɛn yenuɔ̀.

¹⁵ Saa ye sɔ̀ra kaa wiru seeya a n dɛere.

Kaa n tãsa, kpa a kun maa gãanun berum mɔ̀.

¹⁶ A ñ maa wunɛn wahala yeni yaayamɔ̀,
ya koo doonawa nge nim mɛ mu koka.

¹⁷ Wunɛn wãara koo wuramawa
nge sɔ̀ wii wɔllun sɔ̀.

Kpa yam wõku te ta raa nun wãasi, tu gɔsia yam
bururam.

¹⁸ Kaa n sɔ̀ ka toro sindu domi kaa n yĩyɔ̀bu mɔ̀.

Kpuro koo nun koorɔ̀ dee dee kpa a wẽra bɔri
yendu sɔ̀.

¹⁹ À n kpĩ, goo kun nun baasimɔ̀.

Tɔmbu kpuro ba koo wunɛn nɔnu geu kasu.

²⁰ Adama tɔn kãsobu ba koo nɔni swãaru wa.

Ba ñ kuku yeru wasi.

Gɔ̀ baasi, ba ñ ko n maa gãanu ganu yĩiyɔ̀.

Yoobu u Sofaa wisa u nεε, Gusunə sãawa Yinni wənwəndu sarigi

12

- ¹ Yoobu u Sofaa wisa u nεε,
² mεya, bεεya i təmbun yēru kpuro mə.
 I n gu, bwisi kpawa mi handuniaə.
³ Adama nen tīi na maa bwisi məwa mi nge bεε.
 I n̄ man bwisi kere.
 Wara kun yeni kpuro yē ye i saara mi.
⁴ Baa mε na Gusunə kana, u man wisa,
 nen kraasiba man yaakoru mə.
 Baa mε na n̄ taare gaa mə,
 nen bərəba ba man yēemə.
⁵ Be ba wāa bəri yendu səə,
 ba ra n wənwəndobu ka be ba sellamə gemawa.
⁶ Gbenəbun yenu ga ra n wāa alafia səə.
 Be ba Gusunə seesimə, ba ra n wāa bəri yendu səə.
 Ba ra n ben tiin dam sāmə.
- ⁷ A yεε ka gunəsu bikio, su koo nun s̄.
⁸ A tem bikio, mu koo nun bwisi kē.
 A de swēε yi nun saaria.
⁹ Taka koorə ye kpuro səə,
 yen yerà ya n̄ yē ma Yinni Gusunəwa u ye kpuro
 mə.
¹⁰ Wiya u taka koorə kpuro
 ka hunde koni baayere kpuron wāaru neni.
¹¹ Yen s̄na ba məndu kua ba nεε,
 soowa ga ra garin dobu wunanε,
 kpa daro gu maa dīanun dobu wunana.
¹² Wi u təkə kua u ra n yēru mə.
 Wi u maa hunde dɛnya u ra n bwisi mə.
¹³ Adama Yinni Gusunəwa u bwisi

ka laakari ka dam kpuro m̄.

14 Ye u sanka kpuro, goo kun kp̄e u ye s̄ame.

Wi u maa m̄wa u p̄iris̄am doke, goo kun kp̄e u ȳero yara.

15 U n gura ȳr̄asia, kpuro ra gberewa.

U n maa ye ȳs̄u, kpa tem mu sankira.

16 Wiya u dam ka laakari m̄.

Wiya u maa t̄anu m̄ wi u tora ka wi u win winsim torasia.

17 U ra be ba ra tem wunan̄su ko mw̄eri tereru.

Kpa u de siri kowobu bu ḡasia wiir̄obu.

18 U ra sinambu bandu yare,

kpa u bu ko yobu.

19 U ra ȳaku kowobu mw̄eri tereru,

kpa u ben damgibu suriri.

20 U ra b̄en n̄on gari ba ra naan̄e ko d̄ere u k̄,

kpa u dur̄o t̄ak̄nun laakari kpeerasia.

21 U ra wirugibu sekuru doke,

kpa u sinambun dam bua.

22 U ra ye ya berua yam w̄kuru s̄o kpuro terasie,

kpa u de yam bururam mu s̄osira mi yam w̄kura ra w̄a.

23 Wiya u ra bwesenu dabiase,

kpa u maa nu kpeerasia.

Wiya u ra de nu teria, kpa u maa nu kawa.

24 U ra bwesenun wirugibun bwisi wun̄e,

kpa u de ba n b̄su gbabur̄o, mi swaa sari.

25 U ra de ba n babi yam w̄kuru s̄o,

kpa u de ba n b̄su nge be tam mu goom̄.

Yoobu n̄e, u k̄i u ka Gusun̄o wesiana

13

¹ Wee nɛn nɔni yi ye kpuro wa,
nɛn swasu su maa ye kpuro nua,
ma na ye laakari kua.

² Ye i yɛ, yera nɛn tii na maa yɛ.

I n̄ man bwisi kere.

³ Adama Yinni Gusunɔ Dam kpurogiiwa na k̄i n gari
s̄ɔ.

Wiya kon weeweenu koosi.

⁴ Domi bɛɛ, weesa i ra n sekumɔ.

I s̄awa tim nɛmɔ weesugibu.

⁵ N daa buram bo i n maari,
kpa bu bɛɛ garisi nge bwisigibu.

⁶ Tɛ, i nɛn weeweenu swaa dakio,
kpa i nɔ ye na gerumɔ.

⁷ I tamaa i ko i Gusunɔn biru ȳra ka weesu?

I ko i n̄n m̄ru bara ka gari weesugii?

⁸ Bɛɛya i ko i ka n̄n yina?

Bɛɛya i ko i n̄n weeweenu kua?

⁹ U n bɛɛ w̄ɛra i ko i n̄n w̄re?

I ko i n̄n nɔni w̄ke nge t̄nu?

¹⁰ Baa ì n win biru ȳra asiri s̄ɔ,

ka mɛ, u koo bɛɛ taare w̄ɛ.

¹¹ Win kp̄aru ta n̄ bɛɛ b̄rum m̄?

I n̄ nandamɔ win s̄ɔ?

¹² Bɛɛn gari saarinu nu s̄awa nge torom.

Ye i gerumɔ ya n̄ dam m̄ nge weke te ba ka s̄andu
m̄ma.

¹³ I mario, kpa i de n gari gere,

kpa n man deema ye n ko n man deema.

¹⁴ Wee na s̄aru kpa, baa n̄ n kon nɛn w̄aru bian
na.

¹⁵ Gusunɔ ù n k̄i, u man goowo.

Ka mɛ, wiya na naanɛ s̄a.

Kon ka tii yina win wuswaaɔ.

16 Ya koo kpī yu ka man faaba naawa.

Domi tən kōso kun kpē u tera win wuswaaɔ.

17 I swaa dakio i nən gari nɔ.

I swaa tem kpīiyɔ i nɔ ye kon gere.

18 Wee na sɔɔru kpa n ka nən gari gere.

Na maa yē ma na gem mɔ.

19 Wara u koo ka man sikirina nən gem sɔɔ.

Na sɔɔru kpa nà n taare mɔ n ka nɔɔ mari kpa n
kpuna n gbi.

20 Gusunɔ, a man gāanu yiru yeni kuo,
kpa n ku maa nun kukua.

21 A man wunen nɔmu swenyario,
kpa na kun maa nande.

22 A man sokuo, kpa n nun wurari.

Nà n nun kana, a man wisio.

23 Toranu nyewa na nun torari.

A de n nu gia.

24 Mban sōna a man biru kisi,
ma a man kua nge wunen yiberε.

25 Wara a naa gire. Wuru ge ga ka woo doonɔ?

Wara a naa swīi. Yaka gbebusu?

26 Mban sōna a man wahala baka yeni kpēε,
ma a man sεεyasiamɔ nən aluwaasirun toranun sɔ.

27 Mban sōna a man yōrasia nge win naasu ba bɔkua
ka sii yɔni,

ma a nən kookoosu kpuro mεera,

ma a nən naa dabusanun geeru yi.

28 Wee nən wasi yi dam dwiia yi sankira
nge yabe te kɔkɔnu di.

Tɔnun wāara sāawa wɔnwɔndu

14

- ¹ Yoobu u nεε,
 tɔnu wi ba gesi mara, win wāara ku ra n dēu.
 Meya ta ra n maa nɔni swāaru yiba.
- ² U ra sewa nge dāa wēsu, kpa bu nùn bura.
 U ra doonεwa nge saaru.
- ³ Tɔnu wiya a mεera,
 ma a nùn siribu soka?
- ⁴ Wara u koo kpī u gāa kōsunun di gāa dεeranu yara.
 Goo sari.
- ⁵ À n tɔnun wāarun tōru yi a ten suru gara,
 u ñ maa saramɔ mε.
- ⁶ N n mɛn na, a ku maa nùn nɔni girari,
 adama a de u wēra,
 kpa u win sɔmburu ko, u win kɔsiaru mwa ka nuku
 dobu.
- ⁷ Dāru ta ra n yīiyɔbu mɔ
 ma ta koo se bà n tu bura.
 Domi ta koo kpara.
- ⁸ Ten gbini yì n maa təkɔ kua,
 ma ten kora wɔruma ta gu,
- ⁹ ten gbina gaa ra maa kparewa yà n nim wa
 kpa yu kpīi pɔtura ko.
- ¹⁰ Adama tɔnu u ra gbiwa, kpa u kun maa wāa.
 U n gu, mana u ra n wāa.
- ¹¹ Daa burerun nim mu ra gberε.
 Daa bakanun nim mu ra maa kpe.
- ¹² Nge meya tɔnu u ra kpunε u kun maa seewe.
 U ñ maa dom yandamɔ
 sere wɔllu tu ka kpe.
- ¹³ Gusunɔ, na kī a man bere gɔribun wāa yerɔ,
 na n kukua mi, sere wunɛn mɔru yu ka sure,

kpa na n wãa mi sere dɔma te kaa man yaaya.

14 Tɔnu ù n koo raa se sanam me u gu,
na kon yĩiyɔbu mɔ nen wahala yeni sɔɔ
sere nen wãaru tu ka kɔsi.

15 Saa ye sɔɔ, Gusunɔ,

à n nen beke barɔ,

à n man soku,

ne wi na sãa wunen taka koorɔ, kon nun wurari.

16 Wee tẽ a man swĩi mi na naasu wuka kpuro.

Adama saa gaa sisi yè sɔɔ a n maa nen durum
garisimɔ.

17 Kaa nen toranu doke saaki sɔɔ a bɔke.

Kpa a man nen durum kpuro wɔka.

18 Guunu koo wɔruku nu kam ko.

Kpa kpenu nu swenya mi nu raa wãan di.

19 Nim mu koo kpenu kɔsuku,

kpa mu maa ka tem kusanu doona.

Nge meya a ra tɔnun yĩiyɔbu kam koosie win wãaru
sɔɔ.

20 Kpa a nùn nɔni swãa dabinu kpɛɛ.

À n deema u n maa sãa nge yellu,

kpa a nùn gira u doona.

21 Baa win bibu bà n yĩsiru yara,

win tii u n maa kpɛ u n yɛ.

Meya bà n maa wãa sekuru sɔɔ,

u n kpɛ u n yɛ.

22 Win wahala tɔnawa ya koo nùn nɔni sɔ.

Wi turowa u ko n nuki sankire win gɔruɔ.

Elifasi u Yoobu wisa u neɛ,

tɔn kɔso kun wahala biamɔ

15

- 1 Elifasi Temagii u Yoobu wisa u nεε,
 2 wi u bwisi mǎ u koo tǎnu wisi ka gari yi yi ñ
 arufaani mǎ?
 U ko n gari yaramǎ nge woo?
 3 Wee gari yi a gerua a ka tii yina mi, yi ñ sǎa gǎanu.
 Gari yi a saara mini kpuro sǎǎ,
 sari yi yi koo tǎnu somi.
 4 Wunε, a mam Gusunǎn nasiaru tεεsimǎwa,
 ma a win bεεε yēru kpeerasiamǎ.
 5 Wunεn kom kǎsuma mu sǎǎsiramǎ wunεn nǎǎn
 di.
 Ma a gari gerumǎ ka bwisi.
 6 Wunεn nǎǎn gariya yi nun taare wēεmǎ, n ñ mǎ nε.
 Gari yi a gerua mi kpuro,
 yiya yi wunεn toranu sǎǎsimǎ.
 7 Wuna ba gbia ba taka kua handunia sǎǎ?
 Wuna a gbia a wǎa ba sere gungunu kua?
 8 A Gusunǎn gari asirigii swaa daki?
 A win bwisi mwa kpuro, a yi wunεn tiin sǎ?
 9 Mba a yē ye bεεn tii sa ñ yē.
 Yēε terà a mǎ te bεεn tii sa ñ mǎ.
 10 Bεεn suunu sǎǎ, tǎmba wǎa
 be ba seri burura ba tǎkǎnu kua n kere wunεn
 tundo.
 11 A bεεn gari yi sa nun sǎǎwa ka laakari mεεrawa
 gǎa piiminu,
 yin min di Gusunǎ u nun nukuru yεmiasiamǎ?
 12 Mana wunεn bwisikunu ka nun dǎǎ.
 Mba wunεn nǎni gǎsikia ninin tubusianu.
 13 Gari yi a saarimǎ mini, Gusunǎwa a ka mǎru mǎ.
 14 Tǎnu u koo kpī u n dεεre?

Wi ba mara, u koo kpĩ u n yiba Gusunən wuswaaɔ?

15 Gusunə ù kun win ɔradoba naane kue,
ma u ñ wəllu mɛɛra ta dɛere,

16 wunɛ tɔnu aməna kaa ka kpĩ a n dɛere win
wuswaaɔ,

wunɛ wi a ra kɔsa ko kiri kiri nge mɛ ba ra nim nɔ.

17 Tɛ, Yoobu, a man swaa dakio kpa n nun gari sɔ.

Kon nun sɔwa ye na wa.

18 Sɔsi te bwisigibu ba sɔsi,

ba tu giawa ben sikadoban min di.

19 Be tɔnawa Gusunə u raa tem mɛ wɛ,

sɔɔ goo raa maa sari be sɔɔ.

20 Adama tɔn kɔso u ko n wɔawa nɔni swāaru sɔɔ

win wāarun tɔru kpuro sɔɔ.

21 Kpa u n gbāsukunu nɔmɔ ni nu koo nùn berum
mwa.

Wi u koo nùn kam koosia, u koo nùn wəri subaru
sɔɔ.

22 Tɔn kɔso wi, u ku ra n yĩiyɔ u yam wɔkuru duka
suuri.

Domi takobi ra n nùn marawa.

23 U ra n sirenewa baama, u n kasu ye u koo di.

U yɛ kɔ ma yam wɔkura nùn mara.

24 Ma u nande wahala ka nɔni swāarun sɔ,

ye ya nùn wəriɔ nge sina bokon tabu kowobu

be ba tabun sɔɔru kpa.

25 Domi u Gusunə seesi.

U Dam kpurogii nɔɔ kuurimɔ.

26 U kaka u Gusunə tabu wəri,

win tɛɛrun sinum sɔ.

27 Win wuswaa ballimɔ.

Ma win gāanu nu yaa taasine.

28 U wāa wuu si ba kəsuka sɔɔ,

sìn dia ba deri, ma ya wərumam dəə.

²⁹ U n̄ gobi mə. Win dukia kun maa kuuramə.

U n̄ maa yĩsiru yarimə win temə.

³⁰ U n̄ kpē u gəən tōru duka suuri.

Win bweseru kpuro ta koo d̄əə mwaarawa.

Kpa Gusunə u n̄n wom wure u go.

³¹ U n̄ k̄sa naanε s̄aa u tii n̄ni w̄kuawa mi.

Domi k̄sa yen areya u koo wa.

³² Are yi, yi koo nawa u sere gbi.

Win bwese kera kun maa seemə,

nge d̄aa k̄asa ye ya n̄ maa kparamə.

³³ U ko n̄ s̄awa nge resem ȳen bii birenu ba w̄ka,

n̄ kun mε nge olifin d̄aa t̄en w̄esu ba d̄era.

³⁴ T̄ən k̄so u n̄ bweseru wasi.

D̄əə u koo wi u n̄m biran k̄enu mwaam̄ən yenu
w̄ari.

³⁵ Wi u k̄sa bwisika, k̄sa u koo ko.

Domi bwisi k̄si yiya yi ra n̄ w̄aa win nukurə.

Kpa yi n̄ n̄n n̄ni w̄kuwa.

Yoobun seedagii w̄aa w̄llə

16

¹ Yoobu u Elifasi wisa u n̄εε,

² na gari yin bweseru n̄əre n̄n dabinu.

Bεε, i s̄awa nuku yemiasio be ba n̄n wahala
sosimə.

³ Domma kaa wunen gari saari kamgii nini kpe.

Mban s̄na a ka man sikirinamə.

⁴ I n̄ daa w̄aa n̄n ayerə,

kpa na n̄ maa w̄aa bεεgirə,

kon bεε gari saarisi n̄ wii gimanu koosi.

⁵ N̄n gari yi koo bεε dam k̄ē,

kpa n beε nukuru yemiasia ka nen gari yi.

⁶ Nà n gari m̀, nen wahala ya ò kpeem̀.

Nà n maa maari, ya ò dooǹ.

⁷ Wee t̃, Gusuǹ u dera na dam dwiiya.

Ma u nen yenun yānu kpuro gura.

⁸ Na woor̃, nen gona gaware.

Ya s̃sim̀ ma na tora.

⁹ Gusuǹ u kua nen yiber̃,

u maa man gire ka m̃ru u ño d̃nñ.

Ma u man ñni girari u kasu u nen wasi kasuku nge
gbeeku yaa.

¹⁰ U dera t̃mba man yaa kasikim̀ ka ben gari
saarinu.

Ba man w̃mm̀, ba man baari soom̀.

Be kpurowa ba man naa sw̃i.

¹¹ Gusuǹ u man be ba ò win beεεε ỹ ñmu s̃ndia.

U man t̃n k̃sobu ñmu ber̃ia.

¹² Na raa w̃a b̃ri ỹndu s̃o ma u man burisina.

U man ñnua birun di, ma u man k̃suka.

U man kua nge t̃buru te u tweem̀.

¹³ Win s̃̃nu man kooro bure.

U nen gabu swii yabura ka w̃nw̃ndu sariru.

Ma u nen ỹs̃ k̃ra u yari tem̀.

¹⁴ U man w̃rima nge tabu dur̃.

Ma u man soom̀ u m̃era m̀.

¹⁵ Na saaki deewa,

ma na nen wiru tua wisi nuku sankiranun s̃.

¹⁶ Na wuri kua sere nen ñni sw̃era,

ma na g̃o ñnu tera.

¹⁷ N ò m̃ na k̃sa gaa kua.

Nen kanaru ta ra ò maa d̃̃rewa baadomma.

¹⁸ Wuñ tem, a ku nen ỹm bere.

A de nen kuuki yi nɔɔra baama kpuro.

¹⁹ Domi na yɛ kam kam ma na seedagii mɔ wɔllɔ.

U wɔa mi, u ka man yinamɔ.

²⁰ Nɛn kpaasibu ba man yaakoru mɔ.

Adama Yinni Gusunɔwa na kanamɔ ka swii.

²¹ Nɛn seedagii wi, u sun sirio nɛ ka Gusunɔ

nge mɛ ba ra tɔnu ka win beruse sirie handunia sɔɔ.

²² Domi nen wɔarun tɔnu nu kpeema.

Ma na dɔɔ ka swaa yɛn min di ba ku ra maa wuramɛ.

Yoobu kun maa yɛyɔbu mɔ

17

¹ Yoobu u nɛɛ,
na wɛsiamɔ ka wahala, nen wɔara kpeeyɔ.
Siki wɔru ga man mara.

² Tɔn yaako kowobu ba man kooro bure.

Ba man nɔɔ kuurimɔ beri berika.

³ Yinni Gusunɔ, a de wunɛn tii a man mɔru bara.

Ma n kun mɔ wunɛ, wara u koo man sanna.

⁴ A ben bwisi wuna.

A ku de bu nasara wa.

⁵ Ba sɔawa nge tɔnu wi mɔn teni ta ka yɔ,

te ta nɛɛ, u win kpaasibu dim soka,

ma win bibu ba ka gɔɔru sɔ.

⁶ Ba man womusu doke,

ba man yɔatam siemɔ.

⁷ Nɛn nɔni yi n maa do, nuku sankiranun sɔ.

Ma nen wasi yi dam dwiia, yi doonɔ nge saaru.

⁸ Gemgibu ba biti soore nen wahala yenin sɔ.

Taare sarirugibu ba koo tɔn kɔsobu seesi.

⁹ Wi u sɔa gemgii u koo yɔrawa dim dim win swaa
sɔɔ.

Kpa wi u dɛere, u tii dam kɛ u sosi.

10 Adama bεε nεn kpaasibu kpuro,
i wurama i maa gari saari nεn wuswaaɔ.
Ka mε, na n̄ goo wasi bεε sɔɔ wi u bwisi mɔ.

11 Nεn wãaru ta kpa.

Wee himba ye na raa sãa ye kpuro ya kam kua.

12 Nεn kpaasiba tamaa wɔkura sãawa sɔɔ sɔɔ.

Sɔɔ ù n duɔ, kpa bu nεε, yam sãramawa.

13 Gɔribun wãa yera na mara tu ko nεn wãa yeru.

Yam wɔkuru sɔɔra kon nεn kpin yeru yi.

14 Kon siki wɔru sɔ n nεε,

geya ga sãa nεn tundo.

Kpa n maa kɔkɔnu sɔ n nεε,

n̄iya nu sãa nεn mero ka nεn sesubu.

15 Mana na maa ȳiyɔbu mɔ.

Wara u koo kp̄i u bu wa.

16 Ba koo sara gɔribun wãa yerɔ,

kpa su da tua sɔɔ sannu.

Yina ye ya tɔn kɔso mara

18

1 Bilida Suagii u Yoobu wisa u nεε,

2 sere domma kaa gari yini saarinu kpe.

A den mario kpa su maa gere.

3 Mban sɔna a sun mɛera gari bakasu.

Mban sɔna a sun mɛera nge yaa saberu.

4 Wunε Yoobu, wunεn mɔruwa ya nun wahala mɔ.

A tamaa ya koo de tɔmbu bu yarina kpa wuu gu ko

bansu,

kpa kpenu nu doona nin ayerun di?

5 A n ȳε ma tɔn kɔson yam bururama mu koo gbi.

Mεn dɔɔ yari kun maa ballimɔ.

6 Yam bururam mu koo gɔsia yam wɔ̄kuru win wāa yerɔ.

Domi u koo gbi nge fitila.

7 U n̄ maa s̄imɔ ka toro sindu.

Win tiin bwisi koo n̄n sura.

8 Domi u koo da yina gia,

kpa win naasu su yen w̄ɛ wuronu w̄ari.

9 Yina koo n̄n mwa naa tokurɔ,

kpa yen w̄ɛ yi n̄n t̄ɛke.

10 Ba n̄n taa berie temɔ, win swaa sɔɔ.

11 N wee n̄ni swāara n̄n mara ta ka sikerene.

Ma ta n̄n sw̄i birun di.

12 Ḡɔra n̄n w̄ari, ta win dam kpa.

Ma s̄ara n̄n deema.

13 Ta koo win wasin ḡna di beri berikan di.

Kpa bara bakararu tu n̄n mwa.

14 Ba koo n̄n wuna win wāa yerun di,

t̄ɛ sɔɔ u raa dam mɔ.

Kpa bu ka n̄n da ḡɔn sina kpaakarɔ.

15 Wigiba koo yarina.

Win arumanin tii ya koo kam ko.

Kpa s̄ɔ bisu su win yenu d̄ɔ meni.

16 T̄ɔn k̄so wi, u ko n̄ s̄awa nge d̄a.

Win gbini yi koo gbera temɔ.

Kpa bu win k̄asi b̄ari w̄llɔ.

17 Ba koo win gari duari handunia sɔɔ.

Ba n̄ maa win ȳsiru yaayamɔ.

18 Domi ba n̄n yara yam bururam di,

ba sure yam w̄kuru sɔɔ.

Ma ba n̄n gira handunian di.

19 Win bii goo kun n̄n bibu maruamme.

Domi win yenugibu kpuro ba koo gbi.

20 Tɔn be ba wãa tẽ ba koo bɛrum soora.
 Kpa be ba koo marura win biru
 bu biti soora win kam koo bin sã.

21 Nge mɛya tɔn kɔsobu ka be ba ñ Gusunɔ yɛn wãa
 yeru ta ko n sãa.

Yoobu nɛɛ, win wɔro koo nùn naawa

19

1 Yoobu u seewa u win bɔrɔba sɔɔwa u nɛɛ,
 2 sere saa yerà i ko i n wãa i n man nuki sankumɔ,
 kpa i n man tɔya mò ka bɛɛn gari saarinu.

3 Wee yen nɔn dabina mi,
 i kasu i man wɔmɛ.

I ñ sekuru mɔwa i ka man burisinamɔ mɛsum?

4 Nà n toran na ka gem, nɛn gariya.

5 I tamaa i man dɛɛram kerewa,
 kpa i man nɛn durum sɔɔsi?

6 I de i n yɛ ma Gusunɔwa u ka man mò.
 Ma u man suremɔ win yina sɔɔ.

7 Wee, na nɔɔgiru sua na nɛɛ,
 win kookoo si, su ñ wã.
 Adama goo sari wi u man wisa.

Na gbãramɔ bu man faaba ko,
 adama na ñ faaba wa.

8 Gusunɔ u nɛn swɛɛ kpuro kɛnua baama.

Ma u dera yam wɔkura yi wukiri sere na ñ kpɛ n
 gam da.

9 U nɛn wirun furɔ wuka
 u nɛn bɛɛɛ wuna.

10 U man kɔsuka baama kpuro.

Ma u nɛn yĩiyɔbu wuna nge dãa te ba wuka.

11 U ka man mɔru bara.

Ma u man kua nge win yibɛɛ.

saa ye sɔɔra kon Gusunɔ wa.

²⁷ Wiya ko na n mɛɛra.

Nɛn tiin nɔniya yi koo nùn wa, n n̄ mɔ googii.

Nɛn gɔru ga temanabu kpanamɔ yèn sɔ̄ n tɛɛmɔ.

²⁸ Saa ye sɔɔ, i ko gere i nɛɛ,

mban sɔ̄na i man naa gire.

Domi nɛn gem mu koo sɔ̄sira.

²⁹ Adama i n yɛ ma Gusunɔ u koo bɛɛ siri.

Yen sɔ̄, i win takobi nasio.

Domi yen sɛɛyasiabu sɛ̄.

Kɔ̄sa ye ya koo tɔn kɔ̄so deema

20

¹ Sofaa Naamagii u Yoobu sɔ̄wa u nɛɛ,

² wee nɛn bwisikunu dera na burisinɛ.

Yen sɔ̄na na sɛnde n ka nun wisi.

³ Na wunen gerusibu nua, bi bu man dua too.

Adama nɛn bwisi koo de n nun wisi.

⁴ Saa mìn di ba tɔnu taka kua,

⁵ a n̄ yɛ ma kɔ̄san kowon nasara ku ra tɛ?

Meya maa win nuku dobu kun tɛɛmɔ.

⁶ Baa ù n kpã u wɔllu babamɔ,

n̄ kun mɛ u guru winu dɛkamɔ,

⁷ u koo kam kowa nge swaa swĩ bi tɔnu u kua.

Be ba raa nùn waamɔ, ba koo nɛɛ, mana u wãa.

⁸ Ba koo nùn duariwa nge dosu.

U koo doonawa nge wɔ̄kurun kãsiru.

⁹ Be ba raa nùn waamɔ, ba n̄ maa nùn wasi.

Mi u raa wãa ba n̄ maa nùn wasi mi.

¹⁰ Sãarobu ba koo win bibu wɔ̄ri.

Nge meya u koo ka bu wesia ye u raa bu mwaari ka
dam.

¹¹ U dam mɔ, ma u sãa nge aluwaasi.

Adama u koo ka ye kpuro kpunawa sikirɔ.

12 Kɔsa ra n dowa win nɔɔ sɔɔ,
kpa u n ye bɛri win yaraɔ,

13 ya n girari sere win darɔɔ.

U ku ra n kɪ u ye deri.

14 Adama ya koo de win dɪanu nu sosia win nukurɔ,
kpa nu gɔsia nge waa dɛɛ.

15 Gabun dukia ye u mwɛɛ, u koo ye sia.

Gusunɔwa u koo ye yara win nukurun di.

16 Ye u koo nɔ, ya ko n sɔawa nge waa dɛɛ,

kpa yu nɔn go.

17 U kun tamaa tim ka bom
mu koo nɔn kokua nge nim tora.

18 U koo win dukia wesia ye u wa mi.

U n maa yen arufaani dimɔ.

19 Domi u sɔarobu dam dɔre.

Ma u ben yɛnusu mwɛɛra, u n wiguu banɛ.

20 Win bɔsɔnu ku ra yibu.

Adama baa ye u kɪru bo, u n kpɛ u ye tii yiyya.

21 Gɔanu sari ni u n tii koosi.

Adama win dukia ya n tɛɛmɔ.

22 Baa ù n ye mɔ ya kpã, u ko n nuki sankirewa.

Sãaru ta koo nɔn wɔriwa.

23 Wee sanam mɛ u win nukuru yibiamɔ,

Gusunɔ u koo nɔn wɔri ka mɔru baka.

Kpa u de sɛɛnu nu nɔn wisi nge gura.

24 Baa ù n tabu yãa sisuginu duka suurimɔ,

ba koo nɔn twee ka sii gandun tɛndu.

25 Baa ù n sɛu teu wuna win wasin di,

n kun mɛ ù n yaasa wuka win woo sɔndun di,

gɔɔn bɛrum koo nɔn sura.

26 Asɔrɔ ya koo win dukia deema.
Kpa dɔɔ wi tɔnun bii kun sɔrua u nùn mwa,
wi ka win yānu.

27 Wɔllu ta koo win durum sɔasi,
kpa tem mu nùn seesi.

28 Win dirun arumani kpuro koo kam ko
Yinni Gusunɔn mɔrun tɔru sɔɔ.

29 Yeniwa Yinni Gusunɔ u tɔn kɔsobu yiiye.
Yera ya bu mara sia.

Yoobu u Sofaa wisa u nɛɛ,

tɔn kɔsobun tii ba ra n doo nɔɔru mɔ

21

- 1 Yoobu u nɛɛ,
2 i nɛn gari nɔɔwɔ.
I n wura i man swaa daki, i man nukuru
yemiasiawa mi.
3 I de n gari gere.
Nà n gari gerua na kpa, ko i kpī i man yɛɛ.
4 Tɔnuwa na weeweenu koosimɔ?
Nge mban sɔna kon temana.
5 I man mɛerio, kpa biti yu bɛɛ mwa
kpa i bɛɛn nɔsu kɔre.
6 Nà n nɛn wāaru bwisika,
na ra nandewa, nɛn wasi yi n diirimɔ.
7 Mban sɔna Gusunɔ u ra de tɔn kɔso u n wāa,
kpa u n dam mɔ sere ka win tɔkɔrɔ.
8 U ra bibu ma kpa be, bu maa se bu ma.
Kpa u n be kpuro mɛera ba n kuuramɔ win nɔni sɔɔ.
9 Bəri yenda wāa ben yɛnusɔ, ba n bɛrum mɔ.
Gusunɔ kun maa bu sɛyasia mɔ pai.

10 Saa kpuro, ben keɛ kinɛru tà n ben nɛɛ yɔɔwa yi
ra mawa.

Yi ku ra nukuru yari.

11 Ba ra ben bibu deri ba n duki mɔ nge yãanu,

kpa ba n dweebu mɔ,

12 ba n bara kpãnu ka mɔrɔkunu soomɔ, ba n
womusu mɔ,

kpa ba n nuku dobu mɔ, ba n guunu soomɔ.

13 Ba ra ben wãaru diwa nuku dobu sɔɔ,

kpa bu gbi subaru sɔɔ.

14 Wee ba ra raɔ yellu Gusunɔ sɔ bu nɛɛ,

a gɛɛro min di, sa n kɔ su wunen swɛɛ gia.

15 Wara ra n Gusunɔ Dam kpurogii

su ka sere nùn yoru diiya.

Arufaani yerà sa kon mɔ sà n nùn kanamɔ.

16 Tɔn ben bweseru, ba n doo nɔɔru mɔ ro?

Adama nɛ, na n tɔn kɔsobun bwisi kɛru kɔ.

17 Ka mɛ, a ra wa mi tɔn kɔsobun yam bururam mu
gbimɔ?

A ra wa ba nɔni sɔɔre?

Gusunɔ u ra bu sɛɛyasie win mɔrun sɔ?

18 A ra wa ba sãa nge yakasu,

n̄ kun mɛ nge doo sakosu si woo ga ka doona?

19 Bɛɛ i gerumɔ i mɔ,

tɔn ben bibun bwesera Gusunɔ u ra sɛɛyasie.

Adama nɛ, na nɛɛ, ben tiiwa n weenɛ u sɛɛyasia,

kpa bu gia ma beya ba tora,

20 kpa ben tii bu ben kam kobu wa.

Nge mɛya ba koo ka Gusunɔn mɔru denda bu wa.

21 Domi bà n gu ba kpa,

ben baaye ka ye ya koo ben bibu deema.

22 Sa ko kpī su Gusunə keu s̄s̄si,
wi, wi u s̄a win ḡradoban siri kowo?

23-24 Gabun w̄ara ra dorewa, ba n w̄a b̄ari ȳendu
s̄s̄.

Kpa ba n wasi bw̄a do, ba n dam m̄ nge aluwaasi
sere bu da bu ka gbi.

25 Adama gabu ba ra gbiwa wahala s̄s̄,
ba kun doo n̄oru wa baa fiiko.

26 Be kpurowa ba koo gbi, kpa bu ko k̄k̄n̄un
d̄ianu.

27 I b̄en t̄i laakari ko,
na b̄en bwisikunu ȳe ka k̄sa ye i man manim̄.

28 Domi i n̄e, mana t̄n bokon ȳenu ga w̄a,
ḡe s̄s̄ t̄n k̄soba w̄a.

29 Adama i n̄ be ba sar̄ swaa bikiare?
I k̄i i sikiwa ye ba b̄e s̄s̄wa t̄n k̄son s̄s̄?

30 Wahala ȳa n t̄n k̄so deema u ra yariwa ye s̄s̄n
di.

Baa Gusunə ù n ka n̄n m̄ru kua,
u ra kisirewa ye s̄s̄n di.

31 N n m̄n na, wara u koo maa n̄n gerusi.

Wara u koo n̄n win k̄sa k̄sie.

32 Domi ù n gu, siki w̄aruara ba ka n̄n d̄s̄.

Kpa ba n siki te k̄su.

33 T̄n dabira ta koo win goru sw̄i bu ka da siku
yer̄.

Kpa u kpin yee buraru wa tem̄.

34 N n m̄n na, nuku ȳemia bir̄a i man kua.

B̄en ye i man wisa mi kpuro,
ya n̄ s̄a dee dee. Weesa i m̄.

Elifasi u Yoobu taar̄e w̄e

22

- ¹ Yera Elifasi, Temagii u Yoobu wisa u nεε,
² tɔnu u ko n arufaani mɔ Gusunɔn mi?
 Aawo! Tɔnu ù n sãa dee dee, win tiin arufaaniwa.
³ A tamaa yèn sã a sãa gemgii,
 Gusunɔ u yen are waamɔ?
 À n sīimɔ dee dee arufaani yerà u waamɔ.
⁴ A tamaa yèn sã a nùn mɛm nɔwammɛ,
 yen sɔna u nun sɛɛyasiamɔ?
 A tamaa yèn sã a nùn nasie,
 yen sɔna u nun sirimɔ?
⁵ Aawo. Wunen tora dabinun sɔna u nun
 sɛɛyasiamɔ.
 Wunen kɔsa ya maa kpã.
- ⁶ Domi a wunen berusebun yãnu tɔruba mwa,
 ma a bu deri tereru.
⁷ A ñ wi nim nɔru ga mɔ nim kã u nɔ.
 Meyã a ñ maa wi gɔɔra mɔ dīanu kã u di.
⁸ A raa sãawa damgii ka bɛɛregii,
 ma a tem mɛ kpuro mɔ.
⁹ A gɔminibu girawa ba doona nɔm dira, a ñ bu
 somi.
 Ma a gobekuban dam bua.
¹⁰ Yen sɔna yɛri nun wãasi beri berika,
 ma berum nun mwa subaru sɔɔ.
¹¹ Ma yam wɔkura nun wukiri nge nim bwee
 bakaru,
 a ñ maa yam waamɔ.
- ¹² Sa yɛ ma Gusunɔ u wãa wɔllɔ.
 A mɛɛrio a wa sere mi kperi wãa.
¹³ Ka mɛ, a gerumɔ a mɔ, mba Gusunɔ u yɛ.
 U ñ kpɛ u tɔnu siri guru wiru sɔɔ.

14 Guru wiru ta sinum mɔ,
u n̄ kpɛ̄ u gāanu wa min di.

U sirenɛwa wǎllu mi tɔna.

15 Yoobu, a yārariwa a kōsan kowobun yira ye swīi?

16 A n̄ yɛ ma ba bu go ben gɔɔn saa yu sere turi?

Ba doona nge gana ye ya nim diira.

17 Tɔn ben bweseru ba ra raa Gusunɔ sōwa bu nɛɛ,
u bu derio sɛɛ.

Mba wi Dam kpurogii u koo kpī u bu kua.

18 N deema Gusunɔ wiya u raa ben yenun dukia
kuurasia.

Adama ba n̄ n̄n̄n̄ saawara kue,
ye ba ben himba yiimɔ.

19 Be ba gem swīi ba koo yɛeri,

bà n̄ tɔn kōso wa u kam kua.

Be ba n̄ taare mɔ, ba koo yɛɛwa bu nɛɛ,

20 wee, bɛsɛn yiberɛ u kam kua,

win dukia ye u mɔ kpuro, ya dō mwaara.

21 Yoobu, a ka Gusunɔ doro, kpa ye kpuro yu nun
sanɔ kua.

À n̄ kua mɛ, wunen nuku dobu koo wurama.

22 A win sōsiru swaa dakio kpa a tu nɛnɛ gōruɔ.

23 À n̄ ka kōsa tonda ma a wurama,

Dam kpurogii koo nun wunen yellun wāaru wesia.

24 A wunen wura ye a mɔ kōwɔ temɔ.

Kpa a wunen kpee gobigiru deri daarun toraa,

25 kpa Dam kpurogii u ko wunen wura ka wunen sii
geesu.

26 Saa yera kaa n̄ nuku dobu mɔ Gusunɔ Dam
kpurogiin mi.

Kpa a n̄n̄n̄n̄ naane ko, a n̄n̄n̄n̄ wunen wuswaa sōosi.

27 À n nùn kana u koo nun wisi,
kpa a wunen nɔɔ mwɛɛnu yibia.

28 Ye a nia kua kpuro, ya koo koorawa.
Wunen swɛɛ yi a swīi kpuro, yi ko n dɛɛrewa.

29 À n wāa nɔni swāaru sɔɔ,
kaa tii kawa a nɛɛ, tii suaba bu nun tu kpɛɛ.
Kpa Gusunɔ u nun wolle sua.

30 U koo mam taarɛgii yara kɔsan di,
wunen dɛɛrarun sɔ.

Yoobu u nɛɛ, Gusunɔ kun kī u ka nùn gari ko

23

1 Yoobu u wisa u nɛɛ,
2 sere ka gisɔ na Gusunɔ weeweenu koosimɔ.
Nɛn nɔni swāaru ta nɛn wuri kere.
3 Nà n daa yɛ mi u wāa kon daa dawa sere win mi.
4 Kpa n nùn sɔ ye ya man wāasi,
ka maa yèn sɔ na tii wɔramɔ.
5 Kpa n win wisibu nɔ.
N nɔ ye n nùn nɛni.
6 U koo man dam sɔɔsi u ka man siri?
Aawo, u koo yɔrawa u man swaa daki.
7 Nɛ tɔn geowa kon kpī n ka nùn wesianɔ ko.
Kpa wi, wi u sãa nɛn siri kowo,
u man yakia sere ka baadommaɔ.

8 Adama nà n da sɔɔ yari yeru gia,
u ku ra n wāa mi.
Nà n maa da sɔɔ duu yerɔ,
na ku ra nùn wa mi.

9 Aa, u sɔmburu garu mɔwa sɔɔ yɛsan nɔm geu gia?
Nà n da mi, u ku ra n wāa mi.
U kukuawa sɔɔ yɛsan nɔm dwaru gia?

Min tii, na ku ra nùn wa.

¹⁰ Ka mε, u nεn swεε kpuro yε yi na swīi.

U n man kpεε laakari mεeribu sɔɔ, kon yariwa min di,

na n dεere nge wura ye ba dɔɔ doke.

¹¹ Na win yira swīiwa dee dee.

Na n gere win swaan di.

¹² Na n win wooda sare.

Ye u man sɔɔwa kpuro,
na ye mεm nɔɔwawa gɔruɔ.

¹³ U n gāanun himba yi, wara u koo ye sīiya.

Ye u kī yera u ra ko.

¹⁴ N n mεn na, u koo ko ye u yi kpuro nεn sɔ,
kpa u maa man himba kpa yiya.

¹⁵ Yen sɔna na nande wi Gusunɔn wuswaaɔ.

Nà n bwisika na ra nandewa win sɔ.

¹⁶ Gusunɔ u nεn wɔrugɔrun dam bua.

Wi, Dam kpurogii u man berum kpεε.

¹⁷ Ka yen de kpuro, na n nɔɔ mari,
baa mε n sãare yam wɔkura man wukiri.

Gusunɔ u ra tɔn kɔso deriwa u n mɔ ye u kī

24

¹ Yoobu u maa nεε,
mban sɔna Gusunɔ Dam kpurogii ku ra saa yi u ka
tɔmbu siri.

Mban sɔna be ba nùn mεm nɔɔwammε ba ku ra saa
ye wa.

² Domi wee, gabu ba gabun tem gbenimɔ ba ka
begim mεnnamɔ.

Ma gabu ba yāanu kpare ni ba gbena.

³ Gaba maa gobekuban ketekunu mwεεrimɔ.

Ma ba gɔminibun nεε tɔruba mwaamɔ.

⁴ Ba wɔn wɔndobu dam dɔremɔ ba giramɔ swaan di.
Ma sɔarobu ba swaa kasu bu kuke.

⁵ Sɔaro be, ba yaayaare mɔ̀ gɔburɔ nge gbeeku
kɛtɛku,
ba dɔanu kasu bu ben bibu wɛ.

⁶ Be wee ba yakasu gɛemɔ ben yaa sabenun sɔ,
ma ba dɔanu kunɔnu mɔ̀ tɔn kɔson gberɔ.

⁷ Adama ba n̄ bekuru mɔ te ba koo wukiri wɔkuru
puran sɔ.

⁸ Be wee ba da ba baka kpee baaba sɔɔ
yɛn sɔ ba n̄ wɔa yeru mɔ.
Miya gura bu waayamɔ.

⁹ Tɔn kɔso wi, u ra gobeku mwɛwa ka dam.
Kpa u sɔaron yabe tee te u mɔ tɔruba mwa.

¹⁰⁻¹¹ Be wee, ba yɔsu basi tɔn kɔson kara sɔɔ.
Ba doo bɔka sɔɔwa, ma gɔra bu mɔ̀.
Ba n̄n gum kuammɛ, ba resɛm gamamɔ.
Adama ba n̄ kɔkɔ bu ye nɔ,
baa mɛ nim nɔru ga bu mɔ̀.

¹² Wuu marosɔ gaba gɔɔ dɔɔ, ba wuri mɔ̀.
Be ba mɛera kua ba weeweenu mɔ̀.
Adama Gusunɔ kun yen gaa gara.

¹³ Gabu ba yam bururam tusa.
Ba ku ra n̄ wɔa mɛ sɔɔ.
Domi ba n̄ yɛ mi mu ka bu dɔɔ.

¹⁴ Tɔn gowo u ra sewa buru buru yellu
kpa u sɔarobu go.
Wɔkuru kpa u gbɛni.

¹⁵ Yam wɔku bere berera sakara kowo u ra n̄ kasu.
U ra nɛɛwa, goo kun n̄n wasi.
Kpa u win wuswaa sɔnditia wukiri.

¹⁶ Yam wɔkuru sɔra gbɛnɔ u ra dia kɔsuku.

Sɔɔ sɔɔ, kpa u tii kenusi win yenuɔ.

U n̄ yam bururam yɛ.

¹⁷ Ben mi, bururu ta sãawa nge gɔɔn tiro.

Ba ra n nandewa.

¹⁸ Adama bεε i nεε,

tɔn kɔso u sãa nge nim yaka.

Ba win tem bɔrusi.

U n̄ maa dɔɔ win resem gbaarɔ.

¹⁹ Nge mε tem mu ra nim nɔ gbeburun saa sɔɔ,

nge mɛya gɔribun wãa yeru ta ra durumgii mwe.

²⁰ Wi u tɔn kɔso mara u ra n̄n duariwa.

U koo kowa kɔkɔnun dĩa geenu.

Tɔmbu kpurowa ba koo n̄n duari.

Kpa u wɔruma u bɔɔra nge dãa.

²¹ Tɔnu win bweseru u ra kurɔ wĩron yãnu gurewa.

U ku ra gɔmini gea gaa kue.

²² Adama Gusunɔwa u dam mɔ u ka tɔn kɔso ben
wãaru yɔrasia.

U n bu wɔri, ba ku ra n maa yɛ nge ba ko n wãa.

²³ Gasɔ u ra bu yĩiyɔbu wɛ,

ba n ka wãa bɔri yendu sɔɔ.

Adama u ra n ben sanu sanusu mεerawa.

²⁴ Bã n ka tii yina kpuro, subaru sɔɔ, ba kpawa.

Ba ra wɔrumɛwa mii mii bu gbi nge tɔn diro.

Kpa ba n sãa nge dobi yi ba bura.

²⁵ Ye na gerua mi, geema.

Wara u koo man siri,

kpa u nεε, nɛn gari yi, yi n̄ asansi gaa mɔ.

Gusunɔ u dam mɔ gãanu kpuron wɔllo

25

¹ Bilida Suagii u Yoobu wisa u nεε,

- ² Gusunən dam mu nasiaru tura.
U ra de bəri yendu ta n wãa sere wəllun səə səəwə.
³ Win tabu durəbu ba n geeru mə.
U ra de win yam bururam mu səsira tambu
kpuron mi.
⁴ Tənu kun kpě u n gem mə Gusunən wuswaaə.
Wi ba mara gesi, u n kpě u n deere Gusunən
wuswaaə.
⁵ Domi baa suru u n deere win wuswaaə.
Meya maa kperi kun buriri win wuswaaə,
⁶ kaa sere gere tənu wi u sãa nge kəkəbu?

Yoobu nɛɛ, Bilidan somiru ta n arufaani mə

26

- ¹ Yoobu u Bilida wisa u nɛɛ,
² Bilida, wunen wisibu bu n dam sarirugii somimə.
Wunen dam kēru ta n arufaani gaa mə.
³ Anna a bwisi kēru wa te a wi u kun bwisi mə kēmə.
Wunen bwisi yi, yi n goo somimə.
⁴ Wara a gari yini sōmə.
Wara u nun gari yini gerusia.

Gusunə u dam mə gāanu kpuron wəllə

- ⁵ Be ba gu ba wãa sere nim wəkun tem səəwə,
ba diirimə.
⁶ Domi Gusunə u be kpuro waamə.
Gāanu kun nūn ganua gəribun wãa yeru mi.
⁷ Wiya u sō yēsən nəm geu doke wom dirum səə.
Ma u tem bwě kam dirum səə.
⁸ Ma u nim banisi guru winu səə.
Ka mɛ, guru wii ni,
nu ku ra gēere nim bunum sō.
⁹ Wiya u ra de guru winu nu win sina gəna wukiri.

10 Ma u bubenu kua nim wōkun wōllō,
mi yam bururam ka yam wōkura karane.

11 Gusunō ù n gbāra,
wōllun gbere ya ra diiriwa,
kpa ya n wāa biti sōo.

12 Ka win dama u ra nim wōkun nim kōsuku.
Kpa u ka win bwisi yaa gōba ye ba mō Rahabu
kamia.

13 U n wom wura, wōllu kpuro ta ra dēerewa nge ba
kura.

Ka win nōma u ra waa ye ya duka mō sākiri.

14 Adama yeni kpuro ya sāawa win kookoo pi-
iminu.

Nin wōkinun fikowa sa ra n nōmō.

N n mēn na, wara u koo kpī u win dam asansi tubu
ù n gbāra nge gura.

Toro u koo kpī u Gusunō somiru kana?

27

1 Yoobu u kpaam win gari gerubu torua u nēε,

2 na bōrumō na mō,
sere ka Yinni Dam kpurogiin wāaru,
wi, wi u yina u man nēn gem wē,
ma u man nuku sankiranu sosiammε,

3 ù n gesi dera na wāa na wēsiamō,

4 na ñ weesu mō.

5 Gusunō u man bere n ka bεε gem wē.

Sere ka nēn gōon tōrō, ko na n mōwa na dēere.

6 Na yōrariwa ma nēn daa ya wā.

Nēn gōru ga ñ man taare wēere nēn wāarun tōru
garū sōo.

7 Gusunō u de tōn kōson kākōrō
yu nēn yiberēba deema,

be, be ba man seesimə mi.

⁸ Sanam mε Gusunə u tən kōson wāaru wuna,
yīiyə birà bu maa nùn tie.

⁹ Gusunə u koo nùn swaa daki
sanam mε nəni swāara nùn deema?

¹⁰ I tamaa u ko n win nuku dobu kasu Gusunə Dam
kpurogiin mi?

I tamaa u koo Gusunə kana saa kpuro?

¹¹ Kon bεε Gusunən dam gari sōwa.

Na n bεε win himba beruamme.

¹² Bεε kpuro i wa nge mε u sāa.

Mban sōna i gari gerumə yi yi n asansi mə.

Tən kōson doo nəra kun tεemə

¹³ Wee ye Gusunə Dam kpurogii u tən kōso yīiye.

¹⁴ Bà n bibu mara ba dabi, ba koo gbiwa tabu səə.

Ben bibu ba n dīanu wasi bu di ba n ka wāa.

¹⁵ Barara ta koo ben bwese te ta tie sua.

Ben gəminibu ba n kpē bu bu swīiya.

¹⁶ Baa bà n gobi waamə nge tua,

ma ba yānu guramə nge yanim,

¹⁷ gemgiwa u koo yāa ni dendi,

kpa u gobi yi di.

¹⁸ Tən kōso ù n diru bana ta ko n sāawa nge narin

Wεε,

n kun mε nge kuu te kōso u kua.

¹⁹ U koo gbiwa ka gobigiru.

Adama ba n nùn sikumə ka gobi yi. U n yi wasi gəriə.

²⁰ Nandaba bu koo nùn deema subaru səə nge nim

mε mu daru bōə saramə.

Woo guna ya koo ka nùn doona wōkuru.

²¹ Sōə yari yerun woowa ga ra nùn wuke saa win

wāa yerun di

gu ka da sere mi n toma.

22 Gusunɔ u ko n nùn tweemɔwa ka wɔnwɔndu sariru.

Kpa u duka yakura u wa u ka sɛɛ ni suuri.

23 Tɔmbu bɔ n wa mɛsum kpa bu nùn yɛɛ ba n taki mɔ,

kpa bu nùn wia koosi saa ye u doonɔ.

Bwisi

28

1 Yoobu u nɛɛ,

tɔmba yɛ mìn di sii geesu ka wura ya ra yari bu sere ye tea.

2 Tem diya ba ra maa sisu wunɛ, kpa bu sii gandu sɔwa kperun di.

3 Be ba sisu sɔwamɔ, sere tem sɔwɔwa ba ra ka fitila du kpa ba n duɔ sere mi su wɔa yam wɔkuru sɔɔ,

4 kpa bu wɔru gbe sere tem sɔwɔ, bu swaa wɔa mi, mi goo sari.

Ba n kpɛ bu sɔ mi.

Wɛɛya ba ra n gasirimɔ bu ka du mi.

5 Tem wɔllɔwa dɔanu ra kpi.

Adama mɛn sɔwɔ, n sɔawa nge gɔanu kpuro dɔɔ mwaare.

6 Tem sɔɔ miya kpee gobiginu ra n wɔa.

Mi sɔra ba ra maa wura wa.

7 Kasa ya n swaa ye yɛ.

Mɛya maa yabereku ga n ye waare.

8 Gbee sunɔ ka yɛɛ yi yi tii naane sɔa yi n ye mwaare.

9 Adama tɔnu u kɔka u kperu wɔri u kɔsuka, sere u guunun kpɛɛkpɛɛku girari.

10 Kpee ten nɔwɔra u ra swɛɛ wunɛ, kpa u gɔa gee ni wa, ni nu wɔa mi.

11 U n nim kame sɔɔ mi, u ra mu swaa ganɛwa,
kpa u ka dukia yarima ye ya berua sɔɔ mi.

12 Adama mana tɔnu u koo kpĩ u bwisi wa.
Mana yi sika.

13 Tɔnu kun yin gobin geeru yẽ.
Domi yi ñ wãa handunia yenì sɔɔ.

14 Yi ñ wãa daarɔ.

Yi ñ maa wãa nim wãku sɔɔ.

15 Ba ñ kpẽ bu ka yi wura kɔsina.

Ba ñ maa kpẽ bu yi dwe ka sii geesu.

16 Ba ñ kpẽ bu yi weesina ka wura ye ya wee Ofirin
di,

ñ kun mɛ ka kpee gobigii ni nu nɔni boogu ka berɔ
wuru mɔ.

17 Ba ñ kpẽ bu yi weesina ka digi,

ñ kun mɛ ka nɔra ye ba kua ka wura,

18 kaa sere gere kpee gobigii ni ba sokumɔ korai ka
kirisitali?

Bwisi yi kpee gobiginu bɛɛɛ kere.

19 Ba ñ kpẽ bu ka yi Etiopin kpee gobigii ni nu nɔni
dɔm buuru mɔ weesina.

Ba ñ maa kpẽ bu yi weesina ka wura gea.

20 N n mɛn na, man diya bwisi yi wee.

Mana yin nuura wãa.

21 Tɔnu kun kpẽ u yi wa ka nɔni.

Gunɔ ge ga yɔɔwa ga ñ kpẽ gu yi wa.

22 Gɔɔ ka gɔribun wãa yera koo nɛɛwa,

yin gariya ba nɔre tɔna.

23 Gusunɔ turowa u bwisin swaa yẽ.

Wiya u maa yin wãa yeru yẽ.

24 Domi wiya u handunian goonu nne kpuro
waamɔ.

U maa kpuro waamə ye ya wāa tem sɔɔ.

²⁵ Sanam mɛ u wom bunum mɛɛra
ma u nim kpāaru mɛɛra,

²⁶ ka sere swɛɛ yi gura koo swĩi yu ka nɛ,
ka maa swɛɛ yi guru maakinu ka guru gbāsukubu
koo swĩi,

²⁷ yera u bwisi yi wa.

Ma u yin asansi wɛɛra u yi.

²⁸ Saa yera u tɔmbu sɔɔwa u nɛɛ,
bu nùn nasio, yera ya sãa bwisi.

Wi u maa kōsa gɛɛrari, wiya u bwisi mɔ.

Yoobun yellun wāaru

29

¹ Yoobu u maa win gari gerum wɔri u nɛɛ,

² na kī nɛn yellun wāaru tu wurama
ta n sãa nge saa ye Gusunə u man kōsu.

³ Na kī na n wāa nge saa ye u fitila sɔre nɛn
wuswaaɔ,
ma win yam bururam man yam bururasie wōkuru.

⁴ Na kī na n sãawa nge saa yè sɔɔ na dam mɔ,
ma Gusunə u man kōsu ka kīru.

⁵ Saa ye sɔɔ, Gusunə Dam kpurogii u ka man wāa,
ma nɛn biba ka man wāa.

⁶ Mɛya nɛn yaa sabenu nu ra n bom yiba.

Mɛya maa nɛn olifi ya ra man gum wɛ mu n kokumə
nge daa koka.

⁷ Saa ye sɔɔ, nà n yara tɔɔwɔ na da na sina wuun
gbāraran kənnəwɔ
su ka siri,

⁸ aluwaasiba bà n man wa,
ba ra man bɛɛɛ wɛwa bu doona min di,

kpa durə təkənu nu se nu yōra.

⁹ Tən bokobu bā n man wa ba ra ben gari gerubu
yōrewa.

¹⁰ Meya maa sinambu ba ra nəə mari,
kpa n sāare ben yara ben daro mani.

¹¹ Wi u nən gari nua u ra nεεwa, doo nəərugiiwa na
sāa.

Wi u maa man wa seeda gea u ra man diiye.

¹² Domi na ra wənwəndo somi ù n somiru kana,
kpa n gobeku wi ba yina bu somi dam kē.

¹³ Be ba gəə dəə, ba ra man domaru kuewa.

Kpa n gəminibu nukuru yemiasia n de ba n nuku
dɔbu mə gōruə.

¹⁴ Gem kobu bu ra n man wāasiwa nge yabe te na
sebuə,

n̄ kun mε nge dawani ye na bəkua.

¹⁵ Na ra n sāawa wōkobun nāni,
kpa na n sāa kōri kpirirugibun kōri.

¹⁶ Na kua sāarobun tundo.

Na ra səbu nəəri, n ben gari mεeri yi ba ka na.

¹⁷ Adama na ra tən kəsobun nəsū bəəku,
n bu wərari ye ba mwa.

¹⁸ Ma na tii sōəwa na nεε,
kon gbiwa təkəru səə, nən kpin yeru wəllə.

Nən wāarun tōnu nu ko n dabiwa nge yani sεeri.

¹⁹ Ko na n sāawa nge dāa tən gbini yi wāa nim bəkua.

Kpa kakoru ta n wāa nən kāasin wəllə.

²⁰ Saa ye səə, nən yiiko ya koo wurama,
kpa na n dam mə nge tən te ba gawe.

²¹ Yellu, təmbu ba ra yōrewa bu nən gari swaa daki.
Ba ra nəə mariwa bu nən bwisi nə.

22 Nà n gari gerua na kpa, goo ku ra maa gāanu wisi.
Nen gari yi, yi ra bu duuriwa kpure kpure nge nim
me mu dāakumə.

23 Be kpuro ba ra n man marawa nge tom buruku
gura.

24 Kpa n yēε musεε n ka bu dam kē sanam mε ba dam
bie.

Ba n kpē bu man nuki sanku n wuswaa burisina.

25 Nena na ra n bu swaa gbiye,
kpa na n wāa ben suunu sɔɔ nge sina boko
wi u ra win tambu nukuru yemiasie.

Yoobun tēn wāaru

30

1 Tē wee bibu ba man yēmə,
ba n mam nen təkəru gara,
be, bèn baababa ba n tura
bu nen bōnu somi bu ka nen yāa gɔɔ kpara.

2 Mba ba koo raa kpī bu man kua,
be, be ba sāare ba gɔɔ dɔɔ.

3 Wee ba sāaru ka gɔɔru soore.
Ba da gbaburɔ bu ka dīanu kasu bu di.
Adama gāanu sari mi.

4 Ba ra dewa dāa kikun bəkuɔ bu yakɔ bura ge ga
bɔru mɔ ga n sāa ben dīanu,
kpa ba n kiku gagan gbini dimə.

5 Ba ra bu girewa tɔmbun suunu sɔɔn di,
ba n bu naa swīi nge gbenəbu.

6 Kpa bu da ba n wāa kpree wɔrusɔ ka wɔwi sɔɔ,

7 ba n wāa ba n taasine sākin suunu sɔɔ,
kpa ba n kuuki mɔ kikisɔ,

8 ba n sāare nge wiibu,
n kun mε nge be ba gema ba gira wuun di.

9 Tē wee, ben biba ba man yēmō,
ba man womusu dokemō.

10 Ba ra man biru kisi yèn sō ba ñ kī bu man wa.
Kpa bu man yāatam sie.

11 Domi Gusunō u man funε wuna, u sekuru doke.
Yen sōna ben goo kun nen bεεε yē baa fiiko.

12 Tōn kōso be, ba man seesimō.
Ba kasu bu man tēka di bu sura.
Ba swaa kasuwa bu ka man kam koosia.

13 Ba nen swεε bōra.
Ba kookari mō bu ka man kam koosia,
be, be goo kun somiru wee.

14 Be wee ba yaba mi na kukua.
Ma ba dumō min di ba man wōrimō.

15 Ma berum man mwa,
nen bεεε ya doona nge woo.
Nen bāri yenda doona nge guru wiru.

16 Tē, na wāawa gōō sōō.
Na wahala wōri na kpa.

17 Nen kukunu kpuro ra n tennamōwa wōkuru.
Na ku ra wēre wahala yen sō.

18 Ya man sēke baama ka dam nge yaberun wīiru.

19 Wee Gusunō u man kpēε pōtōkō sōō.
Torom ka tua na ka weenε.

20 Gusunō nen Yinni, na nun somiru kanamō,
adama a ñ man wisa.
Na seewa na yōra wunen wuswaaō adama a ñ nen
laakari kue.

21 A sēsīawa,
ma a man sēre ka wunen dam bakam.

22 Wee a dera woo guna ya man sua ya toorimō.

23 Domi na yē ma a ka man dōōwa gōribun wāa yerō
mi tambu kpuro ba koo da.

24 Adama ka mε, baa tɔnu ù n gɔɔ dɔɔ,
 u ñ nɔma suamɔ u faaba kana?
 Wi u wãa wahala sɔɔ u ñ somiru kanamɔ?
 25 Na ñ bu swĩiyε be wãara sēsie?
 Na ñ nuki sankire s̄arobun s̄ɔ?
 26 Wee nuku doba na ra n yĩiyɔ,
 adama nɔni swãara na waamɔ.
 Yam bururama na ra n yĩiyɔ,
 adama yam wɔ̄kura na waamɔ.

27 Nɛn bwɛra ku ra kpunε
 yɛn s̄ɔ na ka wahala gabirinamɔ.
 28 Na ra n s̄imɔwa nuku sankiraru sɔɔ.
 N s̄are s̄ɔɔ ku ra yari nɛn mi.
 Baa nà n wãa tɔn wɔru sɔɔ,
 na ra n somiru kanamɔwa.
 29 Nɛn gɔɔ wuri yin s̄ɔ,
 na kua nge gbeeku b̄ɔɔ,
 ñ kun mε nge taataaru.
 30 Nɛn gɔna t̄ira, nɛn wasi gberamɔ.
 31 T̄ε nɛn m̄ɔrɔku ga wãawa n ka gɔɔ wuri ko.
 Kpa n nɛn guuru so ka be ba gɔɔ wuri m̄ɔ sannu.

*Yoobu u tii tusiamɔ Gusunɔn wuswaaɔ ka toro
 sindu*

31

1 Na ka nɛn nɔni arukawani bɔkua na nεε,
 na ñ ka yi wɔndia m̄εirimɔ pai.
 2 N n mɛn na, are yir̄a Gusunɔ Dam kpurogii u man
 yiiye w̄ɔllo.
 3 Tɔn k̄ɔsowa u ra kam ko,
 kpa durumgii u nɔni s̄ɔɔra.
 4 Gusunɔ u nɛn swaa ȳε.
 U nɛn sanu sanusu m̄εirimɔ.

5-6 Gusunɔ u man yĩruo ka kilo ye ya sãa dee dee.

Kpa u wa ma na deere,
na ñ wãa weesu ka taki sɔɔ.

7 Nɛn sanu sanusu sù kun sãa dee dee,
ñ kun mɛ nɛn gõru gà n kõsa binɛ kua ye nɛn nɔni yi
wa,

ñ kun mɛ durum gaa yà n man wãasi,

8 Gusunɔ u de ye na duura, goo u ye tubi di u gẽ,
kpa nɛn dãa gbaaru tu kam ko.

9 Nà n maa kurɔ goo binɛ kua,
ñ kun mɛ nà n nùn yina beria win dii kɔnnɔwɔ,

10 Gusunɔ u de nɛn kurɔ u durɔ goo doo kua,
kpa gabu bu ka nùn kpuna.

11-12 Nà n kõsa yen bweseru kua
ya koo man kam koosia ka nɛn arumani sannu nge
dõɔ.

Domi n weenɛ siri kowo u yen bweseru seeyasia.

13 Nà n yina n nɛn sɔm kowobu ben kɔsiaru wẽ,

14 mba kon kpĩ n gere Gusunɔn wuswaaɔ.

Nge mba kon nùn sɔ ù n man seeyasiamɔ.

15 Gusunɔ wi u man taka kua nɛn mɛron nukurɔ,
wiya u maa bu taka kua.

Gusunɔ turo wiya u bɛsɛ kpuro mɔma bɛsɛn
baawuren mɛron nukurɔ.

16 Na ñ sãarobu yinari ye ba man bikia.

Na ñ maa gɔminibu derire nɔni swãaru sɔɔ.

17 Na ñ gobeku dīanu birare nɛn yenuɔ.

18 Domi saa nɛn aluwaasirun di,

na ra gobekuba nɔriwa

nge nɛna na ben tundo,

kpa na n gɔminibu nɛni.

- 19 Nà n wənwəndo goo wa u yānun bukata mə,
 20 na ra nùn yānu kēwa ni na kua ka nən yaa
 sabenun sansu u ka wooru yari.
- 21 Na n gobeku goo taki diire
 yèn sã na siri kowo goo tãsa.
- 22 Nà n yeni kpuron gaa koore,
 Gusunə u de nən senu nu səsikiara saa nin gbin
 gbinkan di,
 kpa nən gāsenu nu wəruma nu bəəkira.
- 23 Domi Gusunən sɛɛyasiabu bu man bɛrum mə.
 Na n maa kpɛ n yɔra win wuswaaə win kpāarun sɔ.
- 24 Na n nən naanɛ dokere wura səə,
 n gere n nɛɛ, wura, a sãawa nən yīiyəbu.
- 25 Na n maa tii suare nən dukian kpāarun sɔ.
- 26 Na n suru n kun mɛ sɔə sãare,
 yen gaa yà n yara.
- 27 Nən gōru ga n wurare ben mi gia asiri səə.
 Na n maa nəmu dokere nəwə n ka bu bɛɛɛ wɛ.
- 28 Nà n yen gaa koore,
 n weenɛ siri kowobu bu man sɛɛyasia.
 Domi na Gusunə Dam kpurogii yinawa mi.
- 29 Na ku ra nuku dobu ko nən yibɛɛ ù n nəni sɔore.
 Na ku ra yɛɛri wahala yà n nùn deema.
- 30 Na n mam torare n win gəə kana ka bɔri.
- 31 Nən yenugibu ba yɛ ma na ra səbu dam koosie,
 kpa bu di bu debu nən yenuə.
- 32 Na ku ra wure səə u kpuna təwə ù n tunuma.
 Na ra nùn nən gamboba keniewa u du.
- 33 Na ku ra nən toranu bere nge tən be ba tie.
 Na ku ra maa nən durum tii marisi.

34 Na ku ra n tɔmbun geren berum mɔ.
Na ku ra tii gɔwe n nɛɛ, ba man gema.

35 Nɛn gari dɔaki wee.

Mana kon goo wa u man swaa daki.

Dam kpurogii u man wisio.

Nɛn yiberɛ ù n daa nɛn toranu yorua tireru sɔɔ,

36 kon tu sɔndiwa nɛn senɔ,

kpa na n tu doke nge sina furɔ.

37 Kon Gusunɔ susiwa nge sina boko,

kpa n nùn sɔ ye na kua kpuro.

38 Nɛn gberu tà n man wuri koosi,

ma ten kpɔi yi nɔni yɔresu yarimɔ,

39 ñ kun mɛ, nà n ten dɔanu di na ñ gɔanu kɔsie,

ma na be ba raa tu mɔ nuki sankɔ,

40 tu sɔki ka yaka kɔsusu kpɔiyo dɔanun ayerɔ.

Yoobun garin kpurowa mi.

ELIHU U GARI SUA

Ye ya dera Elihu u gari kua

32

¹ Elifasi, ka Sofaa, ka Bilida ba ñ maa Yoobu gɛɛ wisa yèn sɔ u tii garisi taarɛ sarirugii. ² Adama durɔ goo wɔa Ramun bweseru sɔɔ wi ba mɔ Elihu. Win tundowa Barakeli, Busin yenugii. Wiya u mɔru bara yèn sɔ Yoobu u tii garisi taarɛ sarirugii Gusunɔn wuswaaɔ. ³ U maa ka Yoobun bɔrɔba ita be, mɔru kua yèn sɔ ba kpana bu Yoobu wisi dee dee, ma ba sere nùn taarɛ wɛɛmɔ. ⁴ N deema Yoobun bɔrɔ be, ba Elihu bukuraru kere. Yen sɔna u gina saka u ñ ka Yoobu gari kue sanam mɛ bɔrɔ be,

ba ka nùn gari m̀. ⁵ Adama ye u deema ba ñ maa wa ye ba koo Yoobu wisi, yera u m̀aru kua.

⁶ Ma u gari sua u nεε,
nε bii aluwaasiwa. Bεε maa i s̄awa bukurobu.
Yen s̄ona berum man mwa
n ka bεε nen bwisikunu s̄o.

⁷ Ma na tii s̄owa na nεε,
dur̄o t̄ak̄ana nu ko n gari gerubu yē.
Niya n weenε nu t̄ambu bwisi kē.

⁸ Adama ka gem, na wa ma Gusun̄o Dam kpurogiin
Hundewa u ra t̄onu bwisi wē.

⁹ N ñ m̄o t̄onun w̄ōn kp̄ara ta ra nùn yēru wē.
N ñ maa t̄ak̄aru ta ra nùn bwisi kē u ka siri dee dee.

¹⁰ Yen s̄ona na nεε, i man swaa dakio i n̄o,
kpa n maa gere ye na bwisika.

¹¹ Domi na maari sere i ka bεen gari kua i kpa.
Na maa yi swaa daki mam mam,
na nua kpuro bwisi yi i ka Yoobu siri.

¹² Na bεε swaa daki ka laakari,
adama na wa bεen goon gari kun Yoobu kamie.
Goo kun maa kp̄ia u nùn wisa dee dee.

¹³ Yen s̄o, i ku gere i nεε,
i win garin wēε n̄o wa.
Gusun̄o turowa koo kp̄i u nùn siri, n ñ m̄o t̄onu.

¹⁴ N ñ nε Yoobu u ka gari kua.
N n daa nen na, ye kon nùn wisi nenema.

¹⁵ Yoobu, wee ba n̄o mari tē,
ba bia ye ba koo wisi ma ba w̄aa sekuru s̄o.

¹⁶ Na saka sere ba ka gari yi kua ba kpa,
ma ba mari, ba ñ wa ye ba koo wisi.

¹⁷ Tē, kon gari sua,
kpa n gere ye nε na maa bwisika.

18 Domi gari wãa nen gõruo yi kpã,
na maa sende n ka yi gere.

19 Wee yi gbisimɔ nen nukurɔ nge tam me ba doke
gɔnan bɔɔ kpaaru sɔɔ
ma ta kɔ̃ tu kura.

20 Tẽ, i de n maa gari gere kpa nen bwẽra yu kpuna.
Kon nɔɔ wukia, kpa n baawure wisi.

21 Na n goon biru yõramɔ.

Na n maa goo fufu mɔ.

22 Domi na n yeniban dɔɔne mɔ.

Nà n daa yen dɔɔne mɔn na,
nen taka kowo u n man kpeerasie n te.

Gusunɔ u ra ka gasɔ tɔnu gari kowa wahala sɔɔn di

33

1 Elihu u neɛ,

tẽ, Yoobu a swaa dakio a nen gari kpuro nɔ.

2 Wee kon nɔɔ wukia n gari gere.

3 Geeya kon nun sɔ, n n ka murafitiru.

4 Gusunɔ Dam kpurogiin Hundewa u man taka kua.

Ma u man wãaru wẽ.

5 A sɔɔru koowo me kaa ka tii yina,
kpa a man wisi à n kaa kpĩ.

6 Ne ka wune sa sãawa tia Gusunɔn wuswaaɔ.
Domi tema u ka bese kpuro mɔma.

7 N n men na, a ku nen berum ko,
kpa a n tamaa na kɔ̃ n nun nen yiiko sɔɔsiwa.

8 Adama na yaaye ye a man sɔɔwa. A neɛ,

9 a deɛrewa mam mam a n durum mɔ.

Taare gaa maa sari wune sɔɔ.

10 Ma a neɛ, ka me, Gusunɔ u wunen toranu waamɔ.
Ma u nun garisi win yibere.

11 U n̄ derimə a da mi a kī.

Ma u wunen kookoosu kpuro laakari s̄aa.

12 Adama ne, na nun s̄əmə ma a n̄ gem mə gari yi
s̄əə Yoobu.

Domi Gusunə u t̄onu kere.

13 Mban s̄ōna a ka n̄n taarɛ w̄ɛɛmə a m̄ò,
u ku ra t̄onu wisi.

14 Gusunə u ra ka t̄onu gari kowa ka swaa dabinu,
adama t̄onu u ku ra ye laakari ko.

15 Gasə u ra ka n̄n gari ko dosu s̄əə w̄ōkuru,
n̄ kun mɛ kāsiru s̄əə sanam mɛ u kpī win kpin yerə
u d̄ò.

16 Miya u ra n̄n kure u ka n̄n kirə ko.

17 Kpa u n̄n gbara k̄san di.

Kpa u maa n̄n yara tii suabun di.

18 Nge m̄ɛya u ra ka n̄n yare ḡəən yiran di,
kpa u kun maa gu.

19 Gasə, u ra maa n̄n s̄ɛɛyasie ka wahala,
u de bararu garu tu n̄n kpī,
win wasi yi n̄ diirimə,

20 kpa u kun maa d̄ianun m̄ɛm kī,
baa ka ni u ra n̄ kīru bo.

21 Kpa u woora, win kukunu nu tera.

22 Kpa a deema u ḡəə turuku kua.

23 Gasə Gusunən ḡəradoba n̄rəbu (1.000) s̄əə,
turo u koo se u da u n̄n somi,
kpa u n̄n swaa gea s̄ōsi ye n̄ weenɛ u swī.

24 Saa ye s̄əə, u koo t̄onu win w̄ənw̄əndu wa kpa u
n̄ɛɛ,

u n̄n faaba koowo, kpa u ku raa gbi.

Domi u swaa wa ye u koo ka n̄n yakia.

25 Kpa win wasi yi wurama
 yi ko nge sanam me u sāa aluwaasi.
 26 U n Gusunɔ kana, u koo win kanaru mwa.
 Kpa u Gusunɔ sā ka nuku dobu,
 yèn sɔ u nùn win wāaru wesia.
 27 Kpa u womu ko tɔmbun wuswaaɔ u nɛɛ,
 u durum kua, u gem yina.
 Adama Gusunɔ kun nùn yen sɛɛyasiabu kue.
 28 U win hunde wɔra, u ñ due siki wɔruɔ.
 Ma u yam bururam waamɔ.

29 Yeni kpuron diya Gusunɔ u ra ka tɔnu gari ko nɔn
 dabi dabinu,
 30 u ka nùn gɔɔ gbara,
 kpa u de u n wāa wāaru sɔɔ.
 31 Tɛ, a man swaa dakio, Yoobu.
 A den mario me, kpa n maa gari gere.
 32 À n gari gɛɛ mɔ a ka man wisi, a man wisio.
 Domi nɛn kīra n ka nun gem wɛ.
 33 À kun maa gɛɛ mɔ a gere, a man swaa dakio.
 A mario, kpa n nun bwisi kɛ.

Elihu u Yoobu taarɛ wɛɛmɔ

34

1 Elihu u maa gerua u nɛɛ,
 2 bɛɛ be i bwisi mɔ, i nɛn gari swaa dakio.
 Bɛɛ be i laakari mɔ, i swaa tem kpīiyɔ i nɔ.
 3 Domi swasa su ra garin dobu wunanɛ,
 nge me yara ya ra dīanun dobu wunanɛ.
 4 N n mɛn na, i de su gem kasu,
 kpa su gia bɛsɛn suunu sɔɔ ye ya wā.
 5 Domi Yoobu u nɛɛ, u dɛɛre.

U maa nεε, Gusunɔ ku ra win dεera te garisi gāanu.

⁶ Ka win gem kpuro, u nùn garisi wee kowo.

Baa mε u ñ tore, u nùn mεera kua ye ya ñ kpeemɔ.

⁷ N n mɛn na, i tɔnu waare nge Yoobu

wi Gusunɔn yaako kobu kun ka sē nge nim nɔrubu,

⁸ ma u ka tɔn kɔsobu sīimɔ, u wāa ka be sannu?

⁹ Domi u nεε, wi u ka Gusunɔ sīimɔ,

u ku ra yen arufaani gaa wa.

¹⁰ Bεε be i bwisi mɔ, i nɛn gari swaa dakio i nɔ.

I n yē ma Gusunɔ ku ra kɔsa ko.

Gusunɔ Dam kpurogii u ku ra tɔnu win gem bire.

¹¹ Adama u ra tɔnu kɔsiewa ye u kua.

Kpa u baawure nùn win daan are wē.

¹² Ka gem Gusunɔ ku ra kɔsa ko.

U ku ra tɔnu nùn win gem bire.

¹³ Wara u nùn wooda wē u ka tem kpara.

Wara u nùn mε kpuro nɔmu beria.

¹⁴ Gusunɔ ù n daa win tiin bwisikunu mɔn na,

ma u wēsiaru wuna te u tɔnu wē,

¹⁵ tambu kpurowa ba koo gbi sannu,

kpa bu gɔsia tua.

¹⁶ Yoobu, à n laakari mɔn na, a gari yi swaa dakio,
yi kon nun sɔ.

¹⁷ Gusunɔ ù ku ra gem kɔn na,

u koo kpī u handunia kpara?

Kaa kpī a wi, wi u sāa Dam kpurogii taare wē?

¹⁸ Kaa kpī a sina boko sɔ a nεε, u ñ gāanu sāa,

kpa a win sina asakpɔbu soku tɔn kɔsobu?

¹⁹ Adama Gusunɔ u koo kpī u ko mε.

Domi u ku ra sinambun bεεε mεeri.

U ra gobigibu ka sāarobu garisiwa tia.

Domi wiya u be kpuro taka kua.

²⁰ Sɔɔ teeru be kpuro ba koo gbiwa subaru sɔɔ.

Gasɔ, wɔku suunu sɔɔra gaba koo gbi.

Gasɔ, ba koo sina boko seesi bu go n kun sɛsie.

²¹ Domi Gusunɔ u ra n tɔmbun sanu sanusu mɛɛra.

Kpa u n ben swɛɛ nɔni girari.

²² Yam wɔkuru garu sari

te ta koo tɔn kɔso bere u kun ka nɔn wa.

²³ N n tilasi Gusunɔ u ka tɔnu siribu soku

u sere nɔn siri.

²⁴ U ra damgibu yarewa ben ayerun di saawara sari.

Kpa u gabu kɔsire ko mi.

²⁵ Domi u ben kookoosu yɛ.

U ra bu surewa wɔkuru, kpa u bu kɔsuku.

²⁶ U ra bu sɛɛyasiewa nge tɔn kɔsobu tɔmbu kpuron
WUSWaaɔ.

²⁷ Domi ba wi, Yinni Gusunɔ biru kisi.

Ma ba win woodaba yina.

²⁸ Ba dera sɔaroba wuri mɔ sere u yi nɔɔmɔ.

Ma win laakari ya wura wɔnwɔndobun mi gia, ben
wuri yin sɔ.

²⁹ Gusunɔ ù n nɛɛ, u n goo gɔanu kuammɛ, wara koo
nɔn taare wɛ.

U n tii berua wara u koo kpɔ u nɔn wa.

³⁰ Bweseru garu sari te ta koo ka tii yina ù n tu sunɔ
kɔso wɛ wi u koo tu dam dɔre.

³¹ Yoobu, a wunen durum tuuba koore Gusunɔn
mi?

A nɔn sɔɔre ma a n maa durum mɔ?

³² A Gusunɔ bikiare u nun wunen durum sɔɔsi ye a
n wa ka tii?

À n maa toranu ganu koore,

a nɔn sɔɔre ma a n maa nu mɔ?

33 Wunε wi a Gusunə taare wεemə,
 a tamaa u koo tənu siri nge mε a kī?
 Wuna kaa gere, n n̄ mə nε.
 N n̄ mən na, a geruma ye a bwisika.

34 Bwisigii be ba laakari mə, ba koo nen gari wura
 bu nεε,

35 Yoobu u gari geruməwa yi u n̄ yē.
 Domi win gari yi n̄ asansi mə.

36 N n̄ mən na, i win gari kpuro wεerio,
 domi u gari məwa nge tən kəsobu.

37 U win durum səə durum sosimə.
 Domi u Gusunə seesiməwa win gari gerubu səə,
 u n̄n̄ yεemə besen suunu səə.

Tənu u koo kpī u nεε, u dεere Gusunən wuswaaə?

35

1 Elihu u maa gerua u nεε,

2-3 Yoobu, sanam mε a Gusunə səəwa a nεε,
 baa à n̄ dεere, a n̄ gāanu wasi,
 à kun maa durum kue mba yen arufaani,
 a tamaa yeni ya sāa dee dee?

A tamaa a gem mə Gusunən wuswaaə?

4 Nεna kon bεε wisi wunε ka wunen bəro be.

5 A wəllu mεerio, kpa a guru winu laakari ko
 nge mε nu toma.

6 À n̄ durum kua, taare yerà a Gusunə kua.

À n̄ maa wunen durum sosimə,
 mba ya n̄n̄ kuammε.

7 À n̄ gea mə, arufaani yerà ya ka n̄n̄ naawammε.

Mba u waamə wunen nəman di.

8 A n̄ yē ma wunen berusewa wunen nuku kəsuru
 ta koo nəni s̄.

À n maa gea m̀, t̀nuwa u koo yen arufaani di.

⁹ Bà n t̀mbu dam d̀rem̀ ba ra n weeweenu m̀wa, kpa ba n somiru kasu.

¹⁰ Adama baa ben turo kun bikiam̀ u nεε, mana Gusuǹ u w̃a wi u ǹn taka kua, wi, wi u ra de w̃nw̃ndobu ba n nuku dobun womusu m̀ w̃kuru.

¹¹ Wiya u ra maa t̀mbu bwisi k̃ n kere yeεgii ka guǹsugii.

¹² Bà n somiru kana Gusuǹ u ku ra wure, ỳn s̃ ba tii sue ma ba s̃a t̀n k̃sobu.

¹³ Ba ko n kuuki m̀, adama kam s̃ora mi. Domi Yinni Gusuǹ Dam kpurogii u ǹ ñom̀ u sere ben laakari ko.

¹⁴ Yoobu, baa mε a gerua a nεε, a ñ Gusuǹ waam̀, a ñ ỹ ma u wunen laakari m̀. N ñ m̃n na, a t̃maǹ a ǹn swaa daki.

¹⁵ Ỳn s̃ Gusuǹ u ǹ t̀mbu s̃εyasia m̀ t̃, yen s̃na a tamaa u ǹ durum garisi g̃anu?

¹⁶ N ñ m̃n na, wunen gari yi a gerua kpuro yi s̃awa nge wom dirum.

Yi ǹ maa asansi m̀.

Nge mε Gusuǹ u ra ka t̀nu w̃aarun swaa s̃̃si

36

¹ Ma Elihu u kpam gerua u nεε,

² a ỹro fiiko, gari g̃ε maa tie yi kon Gusuǹ gerua.

³ Kon ñn ỹε bakaru dendi n ka s̃̃si ma ñn Taka kowo u gem m̀.

⁴ A naanε koowo ma ñn gari kun s̃a weesu. Na ỹ s̃a s̃a ye na gerum̀.

5 Gusunə u sãawa Dam kpurogii.

U ku ra maa goo gem.

U dam mə kpuron wəllə.

U ku ra win gere kəsi.

6 U ku ra de tən kəsobu ba n wãa.

Adama u ra wənwəndobu siriewa dee dee.

7 U ku ra gemgibu deri.

U ra bu swīiwa nge sinambu

kpa ba n bεεε mə sere ka baadommaə.

8 Adama be ba bəkua ka yəni,

ba wahala mə ye ba kuan s̄,

9 Gusunə u ra bu s̄əsi ma ba daa k̄sa kua,

ma ba tii sue,

10 kpa u bu kirə ko bu ka win gari nə,

kpa bu wa bu daa k̄sa duka suuri.

11 Bə n gari yi mēm nəwə, ma ba tii w̄,

ba koo ben w̄aru diwa bəri yendu s̄ə,

ka nuku dobu s̄ə sere ka ben gəən t̄rə.

12 Adama bə kun yi mēm nəwε,

ba koo bu gowa subaru s̄ə ka takobi.

13 Tən k̄sobu ba ra ka Gusunə m̄ru sewa.

U n bu bəkua ka yəni, ba ku ra n̄n suuru kanε.

14 Ba koo gbiwa sekum aluwaa siru s̄ə,

kpa bu ko tia ka daa bεrεtεkεgibu.

15 Adama Yinni Gusunə u ra wənwəndo faaba kowa

ù n wãa n̄ni sw̄aru s̄ə,

kpa u n̄n kirə ko ka wahala ye.

16 Yoobu, m̄ya u koo nun yara wahalan di,

kpa u de a n bəri yendu mə ta n kp̄.

Kpa u maa de a n d̄ia geenu yiba a n dimə.

17 Adama t̄, à n ka tii yinamə,

n n̄ maa koorə a yari s̄eyasia bin min di.

18 A ku de m̄aru yu nun gawa a ka k̄sa ko.
A kun maa tamaa kaa Gusun̄o k̄ru garu w̄wa
kpa u ku ka nun s̄yasia.

19 Wunen wura, ñ kun me wunen arumani gaa,
ñ kun me wunen dam,
yen gaa kun kp̄e yu nun yara n̄ni sw̄a ten di.

20 A ku w̄ku te k̄a
t̄e s̄o ba koo t̄mbu go.

21 A n tii se kpa a ku ra k̄sa ko.

Domi wahala ye, ya nun deemawa kpa a wa a ka
k̄sa duka suuri.

Gusun̄o turowa u yiiko m̄ kpuron w̄lla

22 Yinni Gusun̄o u kp̄a win dam saabu.

Wara u koo kp̄i u keu s̄osi nge wi.

23 Wara u ra n̄n wooda w̄e ye u koo sw̄i.

Wara u koo k̄aku u n̄e, k̄sa u m̄.

24 A ku duari a win s̄oma w̄lle sua,
ȳe t̄mbu kpuro ba siara ka womusu.

25 T̄mbu ba ye waam̄o baa ȳa n toma.

26 Gusun̄o u kp̄a sere goo kun kp̄e u win kp̄a ten
asansi gere.

M̄ya maa win w̄arun w̄o ga ñ garir̄o.

27 U ra nim buri yi yi seem̄o baaman di menn̄wa,
kpa u yi ḡasia guru winu.

28 Kpa guru wii ni, nu de gura yu n̄e,
yu t̄n w̄ru so.

29 Wara ȳe nge me guru winu nu ka s̄isinam̄o.

Wara ȳe nge me gura ra ka gb̄are.

30 Yoobu, a ȳe ma Gusun̄owa u guru maakinu kua
nu ka n̄n sikerene.

Ma yam w̄kura w̄a nim w̄kun s̄ow̄o.

31 Ka yebara u ra ka t̄mbu siri.

Kpa u maa ka bu dīanu wē nu n kpā.

³² U guru gbēε neni win nomaɔ,
ma u yi sōsimə mi yi koo wəri.

³³ Guru gbāsukunu nu sōsimə ma u wāa.
Meya yaa sabenu nu maa yē ma u wāa turuku.

37

¹ Nà n yeniba kpuro wa, nen torora ra karewa
kpa na n diirimə.

² I swaa dakio i Gusunən nɔɔ nɔ ge ga kukirimə nge
gura.

³ Ga nɔɔra baama wəllɔ.
Ma guru maakinu nu ballimə handunian goonu
nne sɔɔ.

⁴ Guru maaki nin biru, Gusunən nɔɔ ga ra nɔɔre ka
dam
kpa yande guru maaki kpaanu nu sōsira.

⁵ U n gbāra, tambu ba ra biti soorewa.
Gāa bakana u kua mi, ni tɔnu kun kpē u tubu.

⁶ U ra guru kpenu sɔ u neε, nu neεyɔ.
U ra maa guran tii sɔ u neε, yu neεyɔ ka dam.

⁷ U ra de tambu kpuro bu ben sɔmburu yōrasia gura
yen sɔ,
kpa bu gia ma wiya u ye kpuro mɔ.

⁸ Baa ka gbeeku yeεyɔ u ra dewa yi da yi kpuna yin
wāa yerɔ.

⁹ Guru woo bəkɔ ga ra nɛwa saa sɔɔ yēsən nəm
dwaru gian di,

kpa pura yu na sɔɔ yēsən nəm geu gian di.

¹⁰ Yinni Gusunəwa u ra nim wom wure,
kpa mu bəbia nge guru kperu.

11 Wiya u ra de kakoru ta n wãa guru wiru sɔɔ,
kpa u tu yarinasia ka guru maakinu sannu.

12 U ra tu gɔsiewa nge mɛ u kɪ.

Kpa tu ko nge mɛ u gerua handunia sɔɔ.

13 Ta sãawa nge bokuru te u ra ka tãmbu sɛɛyasie
n̄ kun mɛ u ka bu win kɪru s̄ɔsi.

14 Yoobu, a yeniba kpuro laakari koowo.

A Yinni Gusunɔn sɔm maamaakiginu mɛerio a wa.

15 A yɛ nge mɛ Gusunɔ u ra nu dendisine,
kpa u de guru maakinu nu balli guru winu sɔɔ?

16 A yɛ nge mɛ guru winu nu ka bwɛɛ wɔllɔ?

Wi u yenin bweseru kua, win yɛru ta yiba mam
mam.

17 Woo gã n sweema s̄ɔɔ yɛsan nɔm dwaru gian di,
yam susura ra nun ko, à n wunen yãnu doke.

18 Kaa kpɪ a wɔllu tɛria nge wi,

kpa ta n dam mɔ nge digi ye ba kua ka sisu?

19 A sun s̄ɔsio ye n weene su Gusunɔ s̄ɔ.

Domi sa n̄ wa ye sa ko n̄n wisi bɛsɛn yɛru sarirun
s̄ɔ.

20 Tilasiwa bu ka n̄n s̄ɔ nà n gari gerua?

Tilasiwa bu ka n̄n n̄ɔsia ye na gerua?

21 Wee u ra de yam mu t̄ira subaru sɔɔ,

kpa guru winu nu n s̄ɔ berua.

Adama u ra de woo gu se gu wɔllu dɛerasia.

22 Saa ye s̄ɔra yam bururam mu koo na saa s̄ɔɔ
yɛsan nɔm geu gian di,

kpa mu n̄n sikerene ka nanum bakam.

23 Sa n̄ kpɛ su Dam kpurogii tubu.

Domi win dam mu kpã.

U ra maa kpuro ko dee dee.

U ku ra wi u gem mɔ dam d̄ɔre.

24 Mɛya u ku ra maa be ba tii mɛɛra bwisigibu garisi
gãanu.

Yen sɔna n weenɛ tɔmbu bu nùn nasia.

YINNI GUSUNƆ U GARI SUA

38

1 Yinni GusunƆ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ
gagun di u nɛɛ,

2 mban sɔna a dera tɔmbu ba n nɛn himba tubumɔ
ka wunen wiira gari.

3 Tɛ, a sɔru koowo,
kpa a yɔra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.

Kon nun gari bikia, kpa a man yi tubusia.

Yinni GusunƆ u maa sãa ye ya kun wɛsiamɔn Yinni

4 Mana a wãa sanam mɛ na tem kua.
A ye geruo, à n bwisi mɔn na.

5 A yɛ wi u mɛn goonu yi yi?
Wara u nu yĩira ka wɛɛ.

6 Ma sɔra ba mɛn kpɛɛkpɛɛku swĩ.
Wara u mɛn gɔmburun kperu swĩ.

7 Saa ye wɔllun gɔradoba ba desiru karamɔ,
ma n sãare kperin tii yi nuku dobun womu mɔ yam
sãre bururu,

8 wara u nim wɔku kenua ka gamboba
sanam mɛ ga yarima tem nukurun di.
N n nɛ?

9 Na guru wiru kua gen bekuru,
ma na gu yam wɔkuru wukiri.

10 Na gu wooda wɛ na nɛɛ, gu yɔro mini.
Ma na gu gamboba ka kɔkɔrɔba dokea.

11 Na gu sɔwa na nɛɛ,
gu na sere mini, kpa gu yɔra gu ku sara.
Miniwa gen nim kurenun dam mu koo yɔra.

12 Saa mìn di a wãa,

a são sãore u yario bururu,

13 kpa u yarima u da handunian goonu nne são,

u nuku kãsurugibu terasia ben kuku yenun di,

14 kpa tem kpuro mu kãsi nge sãndu te ba yĩreru
doke,

kpa ta n sãa nge wi u yabe buraru sebua?

15 Adama nuku kãsurugibu ba ñ yam bururam kĩ,

domi mu yinamã bu ben kom kãsum ko.

16 Yoobu, a bãsum daare sere mi nim wãkun nãnu
ga wãa?

A daare sere gen temã?

17 Ba nun gãribun wãa yeru sãosire?

A ten kãnnã waare?

18 A handunian kpãaru laakari koore?

A man sãowã à n ye kpuro yẽ.

19 Mana swaa wãa ye ya dão yam bururam gia.

Mana yam wãkuru ta ten wãa yeru mã.

20 À n yen swεε yẽn na, a ñ kaa da mi?

21 Kaa n ye kpuro yẽ, domi ba nun mara n tε.

22 A daare sere mi nim mu ra gãsie nge kperu?

A wa mi guru kpenu nu ra n wãa?

23 Na nu yiiwa saa gaan sã,

yè são tãmbu ba koo nuki sankira tabun sã.

24 A yẽ mìn di yam bururam mu ra nε?

A maa yẽ mìn di são yari yerun woo ga ra nε?

25 Wara u gura swaa yaba.

Wara u guru maakinu ka guru kukiribun swaa yi
yi.

26 Wara u ra de gura yu nε gbaburã, tem mi goo sari,

27 kpa yu tem mi n daa gbere yεmiasia,

kpa yakasu su kpi.

²⁸ Gura ya tundo mɔ ro?

Wara u kakoru mara.

²⁹ Man diya guru kpenu nu ra yari.

³⁰ Wara u ra nim bɔbiasie wɔllɔ nge kperu,
kpa u nim wɔkun wɔllɔ ko nge kpee bakaru.

³¹ Kaa kpī a wɔllun kperi swaaru bwese bweseka
bɔke,

kpa a maa yi kusia?

³² Wuna a ra de wɔllun kperi bwese bweseka yi
yari yin saa sɔɔ,

kpa a yin wuunu kpara?

³³ A yē nge mε wɔlla ka sīsinamɔ?

Kaa kpī a ka ten woodaba sɔmburu ko tem sɔɔ?

³⁴ Wuna a ra nɔɔgiru sue a guru wiru soku,

kpa gura yu ka nε yu nun so?

³⁵ Wuna a ra guru maakinu koosie?

À n nu koosia, nu ra nε wunen mi nu nεε, nu sɔɔru
kpa,

kpa nu maakinu ko?

³⁶ Wara u tɔnun gɔruɔ laakari doke.

Wara u tɔnu bwisi wē.

³⁷ Wara ka win bwisi kpuro,

u koo kpī u guru winu gari,

kpa u nu sikasia gura yu nε,

³⁸ kpa gura ye, yu yanim gura yu subu,

kpa yu tem kusanu mɔnsina.

Gusunɔ u sãawa yεε kpuron Yinni

³⁹ Yinni Gusunɔ u maa nεε,

Yoobu, wuna a ra gbee sunɔ gen dīanu kasue,

kpa a gen binun gɔɔru kpeesia

⁴⁰ sanam mε nu kpī nin wãa yerɔ nu yaa mara?

41 Wara u ra gunə bakeru ten dīanu wē
sanam me ten binu nu nəə sue nen mi gia,
n̄ kun me, n̄ n̄ bəsu nu dīanu kasu.

39

1 A yē saa yè səə kpee bera ya ra yen binu ma?
A ka nemun marubu yinnare?

2 A ra nin guran suru gari,
kpa a n yē saa ye nu koo ma?

3 Nu ra yiire nu nin binu ma,
kpa nu yari marubun wahalan di.

4 Nin bii ni, nu ra kpēye nu dam ko yakasə,
kpa nu yarina nu nin mero deri.
Nu n̄ maa wee mi.

5 Wara u ra de gbeeku keteku ga n tii mə,
goo u kun gu bəkuə.

N̄ n̄ ne?

6 Na dera ga wāa tem mi gāanu ku ra kpi,
ka maa tem bərugimə.

7 Gen baaye ka wuun wəkinu.

Ga n̄ maa yinni goon gbāsukubu nəəmə.

8 Ga ra n̄ bəsuwa guunə gu ka gen dim wa.
Yaka bekusa ga ra n̄ kasu.

9 Gbeeku ketε ya koo wura yu nun səmburu kua?
Ya koo wura yu kpuna wunen naa gəwə?

10 Kaa ye wεε doke yu nun səmburu kua?

Ya koo wura yu nun tem kusanu kəsukua wəwa
səə?

11 Kaa ye naane ko yèn sō ya dam bakam mə?

Kaa ye wunen səmburu kpuro nəmu səndia?

12 Kaa naane ko yu nun wunen dīanu gurama

yu ka da doo soo yerɔ?

¹³ Taataarun kasa ya ra n wã tà n ye dɛrie.

Mɛya yen sansu maa waabu wã.

¹⁴ Taataa te, ta ra ten sɛɛnu sikewa temɔ.

Kpa yani sɛeri yi nu swĩasia.

¹⁵ Ta ra duari ma goo ñ kun mɛ gbeeku yaa gaa
koo kpĩ yu nu taaku yu kɔsuku.

¹⁶ Ta ra n sɛ ka ten binu.

A ñ kaa n mam tamaa ten bina.

Ta ra ten wahala duari ye ta kua ta ka nu mara.

¹⁷ Domi na ñ tu bwisi kã,

na ñ maa tu laakari kã.

¹⁸ Adama tà n seewa ta duka mɔ,

ta ñ maasɔ ka win duma gara.

¹⁹ Wuna a dumi dam wɛ?

Wuna a yi sarubasu dokea?

²⁰ Wuna a ra de yi yɔ nge twee?

Yin wura ya ra tɔmbu nandasie,

²¹ kpa yi n tem bwiya mɔ wɔwa sɔɔ yi n nuku dobu
mɔ yin dam saabu.

Yi n tabu durɔbu wa,

yi ra bu tabu wɔriwa ka dam.

²² Yin baaye ka bɛrum.

Yi ñ gãanu nasie.

Yi ku ra maa biru wure yi n takobi wa.

²³ Yin yinnibun sɛɛ bwãanu ka ben yaasi yi ra n
wɔki

kpa yi n ballimɔ yin wɔllɔ.

²⁴ Bà n tabun kɔba so, yi ra n gari wɔrawa,

kpa yi n tem kɔsukumɔ.

²⁵ Mɛya yi n kɔba ye nua, yi ra n sɔɔru kpeerewa,

kpa yi n tabun woo numiamɔ tontonden di,

kpa yi n yiberεba ka ben sinambun nɔɔ damgisu
nɔɔmɔ.

26 Wuna a ra kasa bwisi kē yu ka kəsɔru da sɔɔ yēsan
nɔm dwaru gia?

27 Wuna a ra gunɔ bakeru sɔ tu ka se tu ten sokuru
ko guuru wɔllɔ?

28 Kpee baaba sɔɔra ta ra ten wāa yeru ko,
mì gāanu kun kpē nu tu mwa.

29 Saa min diya ta ra ten nɔni kɔ tu ka yaa sākiria.

30 Mi a yaa goru wa, miya a ra maa tu wa.
Yema ten binu nu ra nɔ.

Gusunɔ u nεε, Yoobu u wisio

40

1 Yinni Gusunɔ u maa Yoobu sɔɔwa u nεε,
2 wunε wi a ka tii yinamɔ
nε, Yinni Gusunɔ Dam kpurogiin wuswaaɔ,
kaa gari wa a gere?

3 Ma Yoobu u Yinni Gusunɔ wisa u nεε,
4 wee na n̄ s̄a gāanu.

Mba kon kpī n nun wisi.

Kon nɔɔ nεnεwa n mari.

5 Na gari dabinu gerua kɔ,
na n̄ maa gεε gerumɔ.

Yoobu tamaa u s̄a Gusunɔ?

6 Ma Yinni Gusunɔ u Yoobu wisa guru woo bɔkɔ
gagun di u nεε,

7 a sɔɔru koowo, kpa a yōra nge tɔn durɔ wɔrugɔ.
Kon nun gari bikia kpa a man yi tubusia.

8 Yoobu, kaa kpī a man sɔ ma na n̄ gem mɔ?

Kaa man taare wē, kpa a tii gem wē?

9 Wunen dam mu nε Gusunɔgim tura?

Wunen nɔɔ ga koo kpĩ gu nɔɔra ka dam nge nɛguu?

¹⁰ N n mɛn na, a wunen yiiko ka wunen bɛɛɛ sɔɔsio,

¹¹ kpa a wunen mɔru sɔɔsi,

a be ba tii sue nɔni girari a sura.

¹² A bu nɔni mɛniɔ, kpa a bu sekuru doke.

A kɔsan kowobu kpeerasio mi ba wãa,

¹³ kpa a bu sike sannu ba n wãa gɔribun wãa yera,

mi ba ñ bu wasi.

¹⁴ Saa yera nɛ Gusunɔ kon nun walle sua.

Domi wunen dam mu nun nasara wɛɛmɔ.

Kpera

¹⁵ Kpera wee, ye na wãaru wɛ nge wunen.

Yakasa ya ra di nge naa.

¹⁶ Yen dam mu wãawa yen gabu ka yen wasin yaa
sɔɔ.

¹⁷ Ya ra kpĩ yu yen siru bɔbiasie tu ko nge dãa
damgia.

Kpa yen siinu nu n sãa nge ni ba tara.

¹⁸ Yen kukunu sãa nge sii gan te ta wem mɔ,

ma yen wasin kãasi yi sãa nge sii bokuru.

¹⁹ Ya sãawa nen taka koora ye ya tɔmbu biti mɔ n
kere.

Na ye donnu dokea.

²⁰ Ya ra yen dãanu wawa guunɔ

mì gbeeku yɛɛ kpuro yi ra mɛnnɛ yi dwee.

²¹⁻²² Kpa yu da yu kpuna dãa kiku gagan saarɔ ge ga
wuru bakasu mɔ,

ñ kun mɛ naa yari sɔɔ,

ñ kun mɛ dãru garun kɔkɔrɔ daru bɔɔwɔ.

²³ Baa daaru tà n nim yiba nge Yuudenin daaru,

ya ñ duka yakurɔ.

Baa ten nim mù n ye wukiri ya ko n kpĩwa mi sɛɛ.

24 A tamaa ka dama ba koo kpī bu ye mwa yà n yam
mεεra?
Nge a tamaa ka yāakorora ba koo ye mwa bu wēru
yaba.

Karaku

25 Karaku maa ni.
A gu kəkəru sərere gen yaraə a yarama?
26 Kaa kpī a wēε dangii doke gen wērə,
kpa a gen baa saburo yaba ka kuura?
27 Ga koo nun suuru kana gu nun gari dori sō,
28 kpa gu ka nun arukawani bəke,
gu ko wunen yoo sere gu ka gbi?
29 Kaa wura a ka gu dwee nge mε ba ra ka gunə
dwee?
Kaa wura a ge bəke wunen wəndiaba bu ka dwee?
30 Sərəkəba ba koo wura bu gu tenkuba dərə,
kpa bu gen yaa bəəri bu dərə?
31 Kaa kpī a gen gənan wəllə sēenu twee,
kpa a gen wiru yaasa səku?
32 À n nεε, kaa ka gu sanna,
à n gu baba, a n̄ maa gu babamə sia.

41

1 À n gu mara, a ra nuki sankirewa.
Gà n maa yarima, a ra bεrum soorewa,
kpa a wəruma à n gu wa.
2 Goo sari wi u koo gari bakaru ko u gen məru seeya.
N n mən na, wara u koo yōra u nε, Yinni Gusunə ma.
3 Waran diba na neni, kon bu kəsia.
Domi ye ya wāa handunia kpuro səə ya sāawa nεgia.
4 Wee na maa kī n wure n karaku gen wasin kāsia,

ka gen dam gari ko,

ka sere maa gen wasin buram.

⁵ Wara u koo kpī u gen gona pota.

Wara u koo kpī u du gen baa saburosun baa sɔɔ.

⁶ Wara u koo kpī u gen nɔɔ baaya.

Domi gen donnu nu berum mɔ.

⁷ Gen birun koko wɔrukisu su sɔawa nge tɛɛnu.

Ma su swɛɛɛ mam mam.

⁸ Su maninɛ, baa woo ga ku ra kpī gu mam kura min di.

⁹ Su sɔawa nge maabu ka wɔnɔ be ba wɔa ba bɔkasinɛ baatum.

Gaanu sari ni nu koo su karana.

¹⁰ Gà n sũa n da n sɔawa nge dɔɔ buriya yi yarimɔ,

kpa gen nɔni yi n sɔa nge buruku sɔɔ yana.

¹¹ N da n sɔawa nge dɔɔ yari ka dɔɔ buriya yi yarimɔ gen nɔn di.

¹² Kpa n sɔare wiisu yarimɔ gen wɛrun di

nge weke te ta ghisimɔ dɔɔ boko sɔɔ.

¹³ Gen wɛsiaru ta ra n sɔawa nge ba dɔɔ yabiamɔ,

kpa dɔɔ yara ya n yarimɔ saa gen nɔn di.

¹⁴ Gen dam wɔawa gen wĩirɔ.

Be ba ka gu yinna kpuro ba ra n berum soore.

¹⁵ Gen gona ya tau.

Gen wasin yaa baasi ya maa sɛkenɛwa sim sim.

Ya ñ karanamɔ.

¹⁶ Gen woo sɔndu ta bɔɔbuwa nge nɛɛ mero.

¹⁷ Gà n seewa be ba dam bo, ba ra nandewa,

kpa bu yarina.

¹⁸ Bà n maa gu wɔri ka takobi,

ñ kun mɛ ka yaasi ka sɛɛnu,

ye kpuro ya ra kowa kam.

- 19 Ga ra sisu garisiwa nge yakasu.
Sii gandu maa nge dāa te ta kōsa.
- 20 Bā n ge toba, ga ku ra duka yakure.
Kpurantεerun kpera ra n sāawa nge yakasu gen mi.
- 21 Ga ra maa bokuru garisiwa nge kabaru.
Bā n gu yaasa kōwa ga ra n ye yēmowa.
- 22 Gen nukurun temo,
gen gōnan kokosu sāawa nge sēenu.
Su sāawa nge naa tebo ge ba ra ka tem kusanu
kōsuku.
- 23 Ga ra de nim wōkun nim mu n bweebweenu mō
nge weke tēn nim ba swē,
kpa mu n yakenu mō nge turare ye ba yōwa.
- 24 Mi ga sara kpuro gen yira ya ra sōsirewa.
Domi nim mu ra burisinewa mu gōsia nge seri
kpiki.
- 25 Handunia yeni sō, gāanu sari ni nu sāa gen
yinni.
Ga ku ra n gāanun berum mō.
- 26 Ga ra yεε kpuro taarewa baa yi n kpā.
Ga sāawa yεε gōbi kpuron suno.

Yoobu win kōmiaru wura

42

- 1 Yoobu u Yinni Gusunō wisa u nεε,
2 na yē ma kaa kpī a kpuro ko.
Gāanu kun kpē nu wunen himba gōsia.
- 3 A gerua a nεε, na dera tōmbu ba n wunen himba
tubumō ka nen wiira gari.
Na wura. Na gari gerua yi na n yē.
Gari yi, yi man kpāaru kere.
- 4 A man sōwa a nεε,

n nun swaa dakio kpa a man gari s̄.

Kaa man gari bikia, kpa n nun yi tubusia.

⁵ Na raa wunen gari nua yi t̄mba gerum̄,
adama t̄ na nun wa ka n̄ni.

⁶ Yen s̄na na tii taar̄e w̄
ma na ḡru ḡsia na tii tua ka torom wisi nuku
sankiranun s̄.

Yinni Gusun̄ u Yoobu dom̄aru kua n kere yellu

⁷ Sanam m̄e Yinni Gusun̄ u ka Yoobu gari kua u
kpa, yera u Elifasi Temagii s̄owa u n̄e, na ka wun̄e
ka wunen b̄r̄ba yiru ye m̄aru m̄ too too. Domi i
n̄ n̄n gari gerua dee dee nge m̄e n̄n b̄o Yoobu u
gerua. ⁸ Yen s̄, i seewo i naa kin̄enu n̄oba yiru ka
ȳa kin̄enu n̄oba yiru sua i ka da n̄n b̄o Yoobun
mi, i ka ȳaku d̄o mwaararuginu ko. Kpa u b̄e
kanaru kua. Kon kana te m̄wa. Kpa n ku maa b̄e
kua ye kon daa b̄e kua b̄en wiira garin s̄. Domi i
n̄ n̄n gari gerua dee dee nge m̄e Yoobu u gerua.

⁹ Yera Elifasi Temagii ka Bilida Suagii ka Sofaa
Naamagii ba seewa ba da ba kua nge m̄e Yinni
Gusun̄ u bu s̄owa bu ko. Ma Yinni Gusun̄ u
Yoobun kanaru m̄wa.

¹⁰ Ye u kana te kua win b̄r̄ban s̄ u kpa, yera
Yinni Gusun̄ u n̄n win yellun w̄aru wesia, u n̄n
ye u raa m̄n suba yiru w̄. ¹¹ Yoobun w̄n̄bu ka
win maabu ka win sesubu ka win yellun b̄r̄ba ba
n̄n beram da ma ba di mi ka wi sannu. Ma ba win
w̄n̄w̄ndu wa, ba n̄n nukuru yemiasia n̄ni sw̄a
te Yinni Gusun̄ u dera u wan s̄. Yera ben baawure
u n̄n sii geesun gobi ka taabu wuraguu k̄.

¹² Gusun̄ u n̄n dom̄aru kua win sanam d̄akim
m̄e s̄o n kere win yellun w̄aru. Win arumani ye u
wa wee, ȳanu n̄r̄bun suba w̄kura n̄e (14.000)

ka yooyoosu nərəbun suba nəəba tia (6.000) ka naa wuku nərəbun suba yiru (2.000) ka keteku ninu nərəbu (1.000). ¹³ Yen biru u maa bii tən durəbu nəəba yiru mara ka bii tən kurəbu ita. ¹⁴ U win bii wəndia gbiikoo yĩsiru kã Yemima, yiruse maa Kesia, itase maa Kereni Hapuku. ¹⁵ Tem mi kpuro sɔɔ, wəndia goo sari wi u Yoobun bii wəndia be buram tura. U bu tubi wē nge mɛ u win bii tən durəbu wē.

¹⁶ Yeniban biru, Yoobu u maa kua wɔɔ wunaa weeru (140). Ma u win bibu wa ka win debuminun bibu. ¹⁷ Yoobu u təkɔ kua kɔɔ kɔɔ ma u kpuna u gu.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8